

Nr 198.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående kolonisation å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län; given Stockholms slott den 19 mars 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att upplåtelser av kolonat å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län må ske i huvudsaklig överensstämmelse med norrländska kolonisationskommitténs förslag med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta jämkningar;

dels ock för anordnande av dessa kolonat anvisa såsom förslagsanslag

ej mindre å tilläggsstat för innevarande år..... kronor 150,000

än även å extra stat för år 1919..... » 225,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19
mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN.
 THORSSON.

Inledning.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:
Med anledning av väckta motioner hemställde riksdagen i skrivelse
den 18 september 1914, nr 273, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa
en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål till-
gängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste
länen i syfte att vinna en allmän översikt över belägenheten, storleken
och beskaffenheten av jord, som kunde befinnas lämplig för utläggande
av såväl odlingslägenheter som med äganderätt upplåtna, självständiga
jordbruk, ävensom en förberedande plan för områdenas fördelning i nu
nämnda hänseenden. Vidare anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville
dels efter verkställd utredning för riksdagen framlägga förslag till än-
drade och förbättrade villkor för upplåtelser av odlingslägenheter å

kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen dels ock taga under omprövning, huruvida sådan ändrad ordning för de å nämnda kronoområden belägna större, sammanhängande odlingsmarkers förvaltande och upplåtande, som av motionärerna närmare angivits, kunde vara möjlig och önskvärd. Slutligen hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka och utreda, i vilken utsträckning och på vilka villkor möjlighet lämpligen kunde beredas för upplåtelse till odlingslägenheter eller till lägenheter under äganderätt av de å kronoparker inom de sex nordligaste länen befintliga s. k. disponerade ströängar.

Riksdagens skrivelse föranledde till en början upptagande av frågan om den i skrivelsen åsyftade undersökningen av tillgång på odlingsjord å kronomarkerna. Den 11 juni 1915 beslöt nämligen Kungl. Maj:t bemyndiga chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla ett antal personer att i egenskap av sakkunniga biträda inom departementet vid uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

De sålunda utsedda sakkunniga avgåvo den 20 april 1916 betänkande med förslag till plan för inventering av odlingsjord å kronomark i Norrland och Dalarna. I enlighet med denna plan påbörjades samma år den föreslagna inventeringen. Den har sedermera i enlighet med ytterligare förslag av de sakkunniga blivit efter ungefärligen samma grunder fortsatt under 1917 års sommar och är avsedd att slutföras under de tre närmaste somrarna.

På framställning av omförmälda sakkunniga har Kungl. Maj:t vidare beslutat att omedelbart upptaga även den i riksdagens skrivelse berörda frågan om beredande av möjlighet att vid upplåtande av odlingslägenheter i Norrbottens län och Dalarna tillvarataga å kronans marker befintliga disponerade ströängar. Genom beslut den 31 december 1915 uppdrogs åt de sakkunniga att verkställa utredning i detta ämne, ett uppdrag som sedermera efter deras hemställan överflyttats å den längre fram tillsatta kommittén och ännu ej hunnit slutföras.

Beträffande övriga i riksdagsskrivelsen antydda spörsmål uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet vid föredragning av frågan om uppgörande av plan för inventering av odlingsjord, att först efter inventeringsarbetets utförande tiden torde vara inne att taga under närmare övervägande, på vilka villkor upplåtelse borde komma till stånd

samt huru upplåtandet av lägenheterna och förvaltningen av därtill avsedda områden skulle organiseras.

I sitt den 20 april 1916 avgivna betänkande med plan för inventeringen hemställde emellertid de sakkunniga, huruvida icke till äventyrs anledning föreläge att före inventeringens avslutande upptaga till utredning även övriga frågor, som närmare berörde kolonisationen, samt anförde åtskilliga skäl härför.

IFrågavarande framställning utgjorde närmaste anledningen till den s. k. norrländska kolonisationskommitténs tillsättande. Vid anmälan i statsrådet den 30 juni 1916 av de sakkunnigas hemställan uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att de skäl, de sakkunniga anfört för sitt förslag att redan nu, innan inventeringen avslutats, företaga de av dem angivna spörsmålen till utredning och behandling, syntes tungt vägande. Dessa frågor vore av sådan vikt och därjämte så komplicerade, att de för sitt lösande på tillfredsställande sätt krävde noggrant sakkunnigt arbete, vilket måste draga rätt lång tid. Det vore dock önskvärt, att så snart som möjligt något gjordes för att bereda tillfällen till bosättning å kronans därtill ägnade marker i Norrland och Dalarna. Därigenom främjades landets uppodling och tillfällen till hem inom landets gränser kunde beredas många, som eljest kanske skulle emigrera till främmande land. På detta sätt skulle ock den arbetskraft kunna erhållas, som vore nödvändig för ett intensivt skogsbruk men som nu i blott alltför ringa grad vore tillfinnandes i dessa glest bebodda delar av vårt land. På grund härav ville departementschefen sluta sig till den mening om önskvärdheten av omedelbart igångsättande av en dylik utredning, till vilken de sakkunniga under fortgången av sitt arbete och vid närmare inträngande i de med frågan förbundna omständigheter kommit.

På departementschefens hemställan beslöt Kungl. Maj:t sistnämnda dag tillsättande av en kommitté med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande åtgärder för främjande av kolonisation å kronans marker i Norrland och Dalarna, med undantag av trakterna ovan odling-gränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, ävensom därmed sammanhängande spörsmål, däribland även frågan om utsträckt tillämpande av intensivt skogsbruk å de norrländska statsskogarna samt om därav påkallade åtgärder för ökad bosättning å dessa skogar.

Vid nyssnämnda tillfälle framhöll departementschefen även lämpligheten av att till en början gripa sig an med kolonisationsförsök i mindre omfattning. Det borde, yttrade han, vara icke blott kommittén obetaget

utan till och med önskvärt, att kommittén, innan dess slutliga betänkande framlades, avgåve förslag, som kunde föranleda omedelbar upplåtelse av mark å en eller annan trakt. Inom ett så vidsträckt område av landet som det ifrågavarande vore naturförhållanden och andra betingelser för kolonisation påtagligen så växlande, att det näppeligen vore fullt lyckligt, ifall överallt endast samma åtgärder skulle tillgripas. Åtgärderna syntes snarare böra så naturligt som möjligt anpassa sig efter de lokala förut-ättningarna. För övrigt ville det förefalla, som om i valet mellan att låta alla positiva åtgärder i kolonisationsfrågan anstå i avbidan på frågans fullständiga utredande eller att vidtaga ett mindre antal upplåtelser efter grunder, som man tilläventyrs sedermera beträffande det återstående flertalet funne sig böra frångå, någon tvekan knappast borde råda om det senare alternativets företräde. Angelägenheten av att staten under en närmare framtid skrede till handling i avseende å kolonisationen syntes till fullo motivera, att man före avslutande av den vidlyftiga och tidsödaude utredning, som erfordrades, gjorde början med upplåtelser i den mån omständigheterna sådant medgäve.

Den 15 december 1917 har nämnda kommitté avgivit betänkande med förslag till dylika kolonisationsförsök i mindre omfattning å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län. Detta betänkande har blivit befordrat till trycket och torde jag, under hänvisning i övrigt till betänkandet, här endast behöva därur omförmåla följande.

*Norrländska
kolonisations-
kommittén.*

Kommittén har ansett det kunna med fog påstås, att inom de trakter, åt vilka kommittén för närvarande hade att ägna sin uppmärksamhet, nämligen de längre in i landet men nedanför den i lappmarkerna uppdragna odlingsgränsen belägna kronoparkerna i Västerbottens och Norrbottens län, kan, så vitt passande jordmån finnes, ett jordbruk med jämförelsevis ringa areal öppen jord samt för övrigt mångåriga vallar bliva lönande.

Vad åter beträffar tillgången på mark med jordmån, som lämpar sig för odling, har kommittén uttalat, att det kunde på förhand antagas, att de möjligheter till fastmarksodling, som ifrågavarande statsskogar kunde erbjuda, skulle vara tämligen begränsade. Däremot förtjänade det att nogga tillses, i vad mån de å statsskogarna befintliga betydande torvmarkerna, vilka vid avvittringen mindre kommit i betraktande såsom odlingsmark, i själva verket ägnade sig att tagas i anspråk för odling. Vid planläggning av den pågående inventeringen av odlingsjord å kronomark hade man med insikt härom liksom även av andra grunder fastslagit, att inventeringen skulle avse alla å statsskogarna befintliga torv-

marker, varemot fastmark endast i mera begränsad omfattning eftersöktes.

I överensstämmelse härmed och i enlighet med vissa av kommittén närmare angivna principer hade under 1916 årssommar inventerats 682,051 hektar mark å kronoparker, spridda över Norrland och Dalarna, men framför allt inom Västerbottens län. Enligt upprättat sammandrag hade å parkerna påträffats 1,614 mindre områden om tillsammans 33,887 hektar odlingsbar torvmark, 60 större torvmarksområden (över 100 hektar) om tillsammans 15,451 hektar samt 22 områden uteslutande fastmark om tillsammans 925 hektar (därav ett område om 367 hektar). Den torvmark, som i första hand kunde anses duglig för odling, omfattade således omkring 5 procent av den inventerade arealen. Härtill borde läggas den areal odlingsbar fastmark, som skulle brukas i samband med de mindre torvmarksområdena och som beräknades utgöra 25 procent av dessa eller omkring 8,472 hektar.

Sedan kommittén vidare utvecklat, hurusom befintligheten av åt enskilda upplåtna ströängar å kronomark icke behövde utgöra något avgörande hinder för omedelbart företagande av kolonisationsförsök enligt förslaget, har kommittén ingått på en utförlig framställning angående önskvärdheten av införande av mera intensiv skogsvård å ifrågavarande statsskogar och om det härav föranledda ökade behovet av skogsarbetare. En lämplig utväg att anskaffa dylik arbetskraft vore just upplåtande av större och mindre jordbrukslägenheter. För att bereda säkert arbetstillfälle åt kolonisterna kunde det visserligen ej bli tal om nedsättande av så många kolonister, att det *närvarande* behovet av arbetskraft kunde därigenom fullt tillgodoses, men en fast stam av permanenta, skolade arbetare kunde dock erhållas på detta sätt.

Vad angår den lämpliga storleken av de kolonat, som kunde ifrågakomma, har kommittén, utan att vilja för närvarande uttala någon definitiv mening om huru denna fråga borde besvaras vid en mera allmän planläggning av kolonisationen, trott sig böra förslå, att vid de nu tillämnade försöken skulle ifrågakomma två lägenhetstyper, en större med omkring 15 hektar odlingsmark och en mindre med omkring 5 hektar sådan mark.

Utginge man i likhet med kommittén från att det vore behovet av fasta arbetare å statens skogar, som gjorde det möjligt för staten att åt kolonisationen ägna ett långt verksammare stöd än tidigare varit ifrågasatt, och fasthölle man därjämte, att det i väsentlig grad vore för sommararbeten å skogarna, som en fast skolad arbetarstam vore av nöden, borde det vara tydligt, att en avsevärd del av kolonaten borde anordnas

så, att jordbruket icke bleve kolonistens huvudnäring utan allenast ett, låt vara mycket viktigt stöd för en ekonomi, som i främsta rummet baserades på stadigvarande inkomst av skogsarbete. Från denna synpunkt vore det, som kommittén ansett sig böra förorda ny-snämnda mindre lägenhetstyp. Att låta odlingsmarken nämnvärt understiga 5 hektar hade kommittén ej kunnat ifrågasätta. Å andra sidan syntes ett jordbruk om 5 hektar vara tillfyllest för att bereda innehavarens hushåll ett ingalunda föraktligt tillskott av naturprodukter, på samma gång det lämnade honom möjlighet att under en väsentlig del av året ägna sig åt skogsarbete, och däribland även en tid under sommaren.

Fasthölle man tillika, såsom enligt kommitténs mening vore obetingat önskvärt, tanken, att bosättning borde ifrågakomma endast, där odlingsmöjligheter funnes för minst tre i varandras grannskap boende kolonister, bleve det ock av denna grund nödvändigt att, för utnyttjande av den förefintliga odlingsmarken, på en mängd håll begränsa de särskilda kolonistens odlingsområde till 5 hektar, häri då inberäknat såväl den torvmark, som i allmänhet skulle bilda huvuddelen av odlingsmarken, som det mindre fastmarksområde, som jämväl vore av nöden.

Vid sidan av dessa småbrukslägenheter skulle enligt kommitténs förslag inrättas ett ej obetydligt antal kolonat med omkring 15 hektar odlingsmark. Att det ur social synpunkt vore synnerligen önskvärt, om staten kunde bliva i tillfälle att i avsevärd omfattning upplåta dylika något större jordbrukslägenheter, låge i öppen dag, men även från den statsfinansiella utgångspunkt, som här angivits, syntes de större kolonaten låta väl försvara sig. En intensiv skogsskötsel förutsatte, att man kunde påräkna, förutom den å skögen boende befolkningen, ett ej obetydligt antal tillfälliga arbetare, och dessa senares förseende med livsförnödenheter skulle möjliggöras eller underlättas genom förefintligheten av större jordbrukslägenheter å trakten. Utsikten att från dylika lägenheter kunna i större omfattning än från de mindre påräkna hästar för skogsbrukets behov motiverade även ur skogsintressets synpunkt sådana lägenheters upplåtande och stödjande. Då härtill kom, att lägenheter av denna typ tvivelsutan för en del av dem, som reflekterade på bosättning i kolonisationstrakterna, skulle synas mera begärliga än de mindre kolonaten, hade kommittén trott sig kunna utan betänklighet föreslå upplåtande av även de större lägenheterna på lika gynnsamma villkor, som skulle gälla för de mindre.

Beträffande sättet för tillgodoseende av kolonisternas virkesbehov har kommittén haft under övervägande flera utvägar och stannat vid

att kolonaten icke borde, var för sig eller flera gemensamt, utrustas med skogsområde av den omfattning, att hela virkesbehovet kunde erhållas därifrån. I mindre omfattning borde skogsmark ingå vid fastigheternas bildande redan av den anledning, att fastigheterna borde erhålla så förmåliga ägofigurer som möjligt. Dessa skogsområden bleve dock ganska obetydliga. För de större kolonaten hade kommittén haft under öfvervägande ett förslag att icke tilldela dem något annat skogsområde än det sålunda angivna men hade stannat vid att förorda en typ med 15 hektars skogsareal därtöfver. I huvudsak borde emellertid virkesbehovet fyllas genom avgiftsfri utsyning eller anvisning å omgivande kronomark. Detta skogsservitut borde dock av närmare angivna skäl nu begränsas till 30 år från upplåtelsen. Att kolonisten efter utgången av denna tid skulle komma i avsaknad av nödiga skogseffekter, vore ej att befara, enär det låge i statens intresse, att lägenheterna kunde med fördel brukas.

Beträffande *upplåtelseformen* har kommittén framhållit, hurusom frågan om kolonatens upplåtande med äganderätt eller nyttjanderätt av ett eller annat slag är ett bland de viktigaste av de spörsmål, kolonisationsproblemet innefattar. Kommittén erinrar om, att skogstörpen och odlingslägenheterna upplåtas med nyttjanderätt för viss tid, medan man vid kolonisationsförsöket å Alträsk's kronopark bestämt sig för upplåtande med äganderätt, dock att såsom förutsättning för dennas ernående stadgats vissa skyldigheters uppfyllande under en så kallad försökstid. Kommittén säger sig icke ännu kunnat intaga någon slutlig ståndpunkt i denna fråga. Bland de möjligheter, som syntes erbjuda sig, finnes en, som för närvarande icke kunde fullständigt överblickas, nämligen upplåtande av så kallad ständig besittningsrätt. Med hänsyn till att spörsmålet om en upplåtelseform av denna art vid upplåtelser från kronans domäner annorstädes än i Norrland överlämnats till utredning av särskilda sakkunniga, har kommittén ansett sig ej kunna på sitt arbetes nuvarande stadium inlåta sig på frågan om den stadgade besittningsrätten. Kommittén har emellertid ej kunnat i denna omständighet se ett avgörande hinder för sin önskan att redan nu framlägga förslag om ett kolonisationsförsök i mindre skala, och sålunda trott sig kunna — utan att nu intaga någon ståndpunkt i fråga om de upplåtelse typer, som böra ifrågakomma vid en mera allmän kolonisation — föreslå, att vid det nu planlagda försöket kolonaten varda, i ungefärlig överensstämmelse med de grundsatser, som antagits för upplåtelse rna å Alträsk's kronopark, upplåtna på vanligt arrende med rätt för kolonist, som uppfyller honom

äliggande skyldigheter att, när minst tio år förflutit från upplåtelsen, tillhandla sig kolonatet.

Kommitten säger sig livligt behjätta angelägenheten av att undvika upplåtelser, som kunna medföra, att upplåten mark eller skog göres till föremål för spekulation och övergår i händerna på personer, som använda dem för andra ändamål än upplåtelsen avsett, något som efter vad erfarenheten visat lätteligen kan inträffa. Emellertid anser kommittén, att, om man vid kolonatens bildande undviker att till dem lägga skogsområden av avsevärd omfattning samt sörjer för att någon större del av skogsområdet ej kan skiljas från odlingsmarken och att den växande barrskogen ej annorledes än efter utsyning får avverkas till avsalu, det icke ur angivna synpunkt kan möta betänklighet att medgiva kolonatens förvärvande med äganderätt på sätt nyss är nämnt. Kommittén framhåller särskilt, att de till kolonaten hörande skogsområdena äro med nuvarande lagstiftning oätkomliga för trävarubolagen. Elter-som för övrigt äganderätt till kolonaten förvärvas först ett tiotal år fram i tiden, finner kommittén det icke erforderligt att redan i detta sammanhang framlägga förslag till lagbestämmelser, varigenom skogsmarks avsöndrande från kolonaten skulle förekommas.

På samma gång kommittén alltså funne sig böra förorda bestämmelser, som gjorde det möjligt för kolonist att förvärva äganderätt till sitt kolonat, vore kommittén emellertid ingalunda blind för att den ej obetydliga köpeskillning, staten måste vid äganderättens överlåtande förbehålla sig, kunde väcka betänksamhet hos mången obemedlad, som skulle kunna passa till kolonist, eller att den kunde visa sig betungande för mången, som tillträtt ett kolonat i förhoppning om dess framtida förvärvande men ej lyckats få sin ekonomi tillräckligt stadgad för att utan svårighet kunna fullgöra den betalningsskyldighet, det här gällde. Kommittén har med hänsyn härtill ansett sig böra föreslå att — vid sidan av det redan omnämnda medgivandet av äganderättsförvärv efter en viss provotids utgång — bland upplåtelsevillkoren måtte intagas bestämmelser om rätt för kolonist att vid utgången av den från början bestämda arrendetiden, femton år, få upplåtelsen under huvudsakligen oförändrade villkor förlängd för en ny femtonårsperiod, varjämte föreslagits en tämligen vittgående rätt för kolonisten att vid kolonatets avträdande erhålla ersättning för odlings- och byggnadsarbeten. Skulle, sedan upplåtelser på de nu föreslagna villkoren kommit till stånd vid den tillämnade försökskolonisationen, en form för upplåtelse med stadgad besittningsrätt bliva av statsmakterna godkänd, mötte det ingen

svårighet att till sådan rätt omvandla en förut upplåten nyttjanderätt, när sådant av nyttjanderättshavaren önskades.

Kommittén har särskilt framhållit, att det syntes mindre välbetänkt, om man försökte ålägga kolonisterna viss arbetsskyldighet å kronoparkerna. Erfarenheten såväl från skogstorpen som inom andra delar av landet talade häremot.

Vidare har kommittén beaktat betesfrågan och förordat, att betesrätt å omgivande kronopark måtte medgivas under den första arrendeperioden, efter vars utgång det kunde antagas, att kolonatet kommit i ordning och betesvallar anlagts.

Beträffande byggnadsfrågan har kommittén yttrat:

»Som bekant har det visat sig möta mycket stora svårigheter för hittillsvarande kolonister på statsskogarna (skogstorp- och odlingslägenhetsinnehavare) att inom stadgad tid uppföra och fullborda lägenheternas åbyggnader. I första hand har anledningen härtill varit de stora ekonomiska svårigheter, med vilka dessa kolonister haft att kämpa. I de flesta fall saknande annat ekonomiskt underlag än det otillräckliga anslag, som staten lämnar, har en stor del av dessa lägenhetsinnehavare helt naturligt ej måktat på rimlig tid fullgöra sin byggnadsskyldighet. Utan avsevärt ökade uppoffringar från statens sida till understödjande av kolonisternas byggnadsverksamhet torde kolonisationen i stort ej komma att nå någon kraftigare utveckling. Första förutsättningen för denna utveckling är, att kolonisten med det snaraste erhåller en något så när ordentlig bostad. Först då kan han med full kraft ägna sig åt sina egentliga uppgifter, vare sig dessa huvudsakligen gå ut på arbete i skogen eller på jorden. Därtill kommer, att hittillsvarande kolonisters bostadsförhållanden i det stora hela måste sägas vara ur social synpunkt långt ifrån tillfredsställande. Väl träffas stundom ganska välbyggda skogstorp eller odlingslägenheter. Dessa synas dock bilda undantag. Då innehavaren i de flesta fall är ekonomiskt så svag, att han ej måktar att omedelbart vid lägenhetens tillträde påbörja den relativt dyrbara mangårdsbyggnaden, uppföres ofta nog i dess ställe ladugården, i vilken provisoriskt avdelas utrymme även för familjen. I andra fall uppföres en vanligen mycket primitiv liten stuga med ett rum, som i allmänhet är allt för trångt för den ofta mycket talrika familjen. Att renlighet och hygien under sådana förhållanden ej kunna iakttagas, är uppenbart. Men dessa primitiva sätt att bo alstra även hos mången slöhet och likgiltighet för eget välbefinnande, som visar sig däruti, att han nöjer sig med sin första bostad och i det längsta dröjer med mangårdsbyggnadens uppförande.

Kommittén hyser därför den bestämda uppfattningen, att staten bör på ett långt verksammare sätt än som beträffande skogstorp- och odlingslägenheterna ifrågakommit lämna kolonisterna hjälp för kolonatens försvarliga bebyggande.

Detta kan ske antingen såsom hittills genom direkta anslag och lån eller genom att staten själv ombesörjer byggnadernas uppförande. I en del fall torde man kunna förvänta, att en kolonist, under förutsättning att verksamt penningunderstöd beredes honom, skall kunna själv med gott resultat tillgodose sitt byggnadsbehov, i all synnerhet om han besitter nödig fackkunskap eller är i stånd att förskaffa sig erforderlig hjälp. Beaktas bör även, att kolonisten, då han själv upp-

för sina byggnader, mången gång blir i tillfälle att bäst tillgodose de speciella önskingar rörande desamma anordning, som han personligen kan hysa. Det får icke heller förbises, att en statens byggnadsverksamhet å ifrågavarande trakter med sannolikhet kommer att ställa sig jämförelsevis dyrare än den enskildes, även om densamma anordnas med iakttagande av praktiska hänsyn. I varje fall är erfarenheten på detta område icke sådan, att ett allmänt byggande genom statens försorg bör utan vidare igångsättas.

Trots dessa, av kommittén till fullo insedda betänkligheter mot kolonatens bebyggande genom statens försorg har kommittén ansett sig böra förorda, att i avseende å ett flertal av de mindre kolonat, som nu föreslås, göres ett försök med dylikt bebyggande, varvid kommittén emellertid menat det vara tillfyllest, att staten iordningställer så mycket av byggnaderna, som erfordras för att kolonisten med familj skall komma under tak och äga nödigt utrymme för de kreatur han till en början kan framföda, varefter byggnadernas fullbordande skulle ankomma på kolonisten själv.

Önskvärdheten av att de små kolonatens innehavare så fort som möjligt få sina bostäder färdiga till inflyttning — ett önskemål, som berör lika mycket statens intresse att utan onödigt dröjsmål få sitt behov av arbetskraft i någon mån tillgodosett som kolonistens behov av snar inkomst av sitt arbete — har synts kommittén motivera ett försök av denna art. Om ock byggnadskostnaderna härvid komma att ställa sig dyrare än om kolonisten själv omhänderhar byggnadsföretaget, torde å andra sidan kunna antagas, att staten genom anlitande av fackmän på området skall kunna åstadkomma byggnader, som med hänsyn till sin beskaffenhet bättre fylla sitt ändamål än de bostäder, som kolonisterna själva utan anlitande av sakkunnig hjälp uppföra. Dessutom kan en statens byggnadsverksamhet bliva de kolonister, som bygga själva, till värdefull hjälp och vägledning dels genom att byggnadsmaterialier av vissa slag — såsom sågat och hyvlat virke, tegel, kalk, cement, glas och spik m. m. — skulle kunna lättare tillhandahållas dem, dels ock genom det föredöme ett bättre och sakkunnigare byggnadssätt skulle innebära. Då härtill kommer utsikten att genom lägenhetens upplåtande i delvis bebyggt skick lättare än eljest kunna erhålla spekulanter från mera avlägset liggande landsdelar, har kommittén ansett ett experiment i nu antydd riktning kunna bliva av värde för bedömande, huru den norrländska kolonisationen bör i framtiden lämpligast ordnas i berörda hänseende.

De byggnader, som enligt kommitténs mening skulle uppföras å ett mindre kolonat, äro en mangårdsbyggnad och en uthusbyggnad — — —.

Det arbete, som enligt kommitténs mening borde utföras genom statens försorg, är grundläggning, timring och täckande av mangårdsbyggnaden, uppsättande av muren samt en del inredning i förstuga och kök. Beträffande uthusbyggnaden skulle endast den timrade, till ladugård avsedda delen uppföras och inredas ävensom gödselstad insättas.

Byggnadernas uppförande genom statens försorg skulle emellertid icke bliva undantagslös regel utan en viss valfrihet lämnas kolonisten själv, så att denne, om han ansåge sig kunna med fördel själv utföra byggnadsarbetet, skulle därtill vara berättigad, varvid han borde erhålla en byggnadshjälp, någorlunda men dock ej fullt motsvarande det belopp, vartill kostnaden kan på förhand beräknas. Därjämte borde

staten understödja denna verksamhet genom att på billiga villkor tillhandahålla en del byggnadsmaterialier på bestämda platser.

Därest emellertid staten skulle igångsätta byggnadsarbete, måste härför uppenbarligen förbehållas vissa områden och vissa kolonat i varandras närhet, där detta arbete måste uteslutande ske genom kronans försorg, på det att de anstalter, som härvid erfordras, må kunna på ändamålsenligt och praktiskt sätt utnyttjas. Att avgöra, var dessa kolonat eller områden skulle förläggas, borde överlåtas åt den ledning, som kan komma att anordnas för kolonisationsförsöken. På förhand borde endast bestämmas ett maximi- och ett minimiantal för de kolonat, å vilka staten skulle föranstalta om byggnadsarbetens utförande.

Beträffande de större lägenheterna, vilka äro avsedda att uppbära en verklig jordbrukskolonisation, föreligger enligt kommitténs tanke ej tillräcklig anledning att inlåta sig på ett bebyggande genom statens försorg, utan synes härvidlag allt byggnadsarbete böra utföras av kolonisten själv. Emellertid bör det tillkomma företagets ledning att även för dessa giva bestämda föreskrifter angående byggnadernas storlek och beskaffenhet. Jämväl här torde byggnaderna böra utgöras av en mangårdsbyggnad och en uthusbyggnad. Den förra synes kunna i allo likställas med motsvarande byggnad å de mindre kolonaten. Uthusbyggnaden torde däremot göras något, dock endast obetydligt större. Till kolonisten torde böra utgå byggnadshjälp efter samma grunder, som gälla för kolonist å mindre lägenhet, där staten ej ombesörjer byggnadsarbete, varjämte även här en del materialier synas kunna tillhandahållas på samma sätt som åt nyssnämnda innehavare av mindre kolonat.

Högst önskvärt vore naturligtvis att i avseende å det byggnadsarbete staten skulle åtaga sig framägga en säker kostnadsberäkning, som kunde ligga till grund för bedömning av lämpligheten av den ifrågasatta byggnadsverksamheten. En dylik någorlunda tillförlitlig kostnadsberäkning är emellertid under nuvarande, av världskriget framkallade förhållanden så gott som otänkbar. Som bekant stiga materialpriserna snart sagt dag från dag, och arbetsprisen, som redan nått en förut oanad höjd, komma möjligen att stiga än ytterligare. Även på grund av skillnaden i kostnaden för transport av material till olika kolonat är kostnadssumman underkastad betydande växlingar. Kommittén har emellertid ansett sig böra genom anlitande av sakkunniga låta utarbета kalkyler för byggnader, som i här förut angiven omfattning skulle uppföras och iordningställas; och har man därvid utgått dels från de priser, som gällde under år 1914, och dels från nuvarande priser. Kalkylerna utvisa, att ifrågavarande kostnader under krigsåren blivit nästan fördubblade och för närvarande — under förutsättning att nämnda transportkostnader beräknas till en medelsiffra — kunna för mangårdsbyggnaden anslås till 3,900 kronor och för uthusbyggnaden till 2,800 kronor eller sammanlagt till 6,700 kronor.

Härvid är att märka, att i sagda belopp städse ingå avsevärda poster för grundgrävning och grundläggning. Enligt kommitténs mening böra emellertid dylika arbeten i större omfattning förekomma allenast där terrängens beskaffenhet gör sådant nödvändigt. Huruvida i varje särskilt fall sådan nödvändighet föreligger, kan icke med säkerhet bedömas förr än byggnadsplatsen blivit bestämd, men det kan med största sannolikhet antagas, att den grävning och grundläggning, som erfordras, skall på ett stort antal platser kunna utföras för en kostnad, som medgiver summans nedsättande med åtskilliga hundratal kronor.»

Kommittén har vidare behandlat frågan om beredande av vägför-

bindelser till kolonaten och framhållit, att de vägar, som här avsåges, vore dels huvudvägar, som förbunde kolonigrupperna med viktigare kommunikationsleder, dels bivägar, som anknöte de olika kolonaten till förenämnda huvudvägar. Kommittén har ansett, att av kostnaderna för huvudvägarna större delen borde bestridas av domänfonden och en mindre del av statsmedel, som komme att anslås för kolonisationen, samt att bivägarna borde bekostas av sistnämnda slags statsmedel. Den del av bivägarna, som fölle inom områdena för kolonaten, borde emellertid anläggas av kolonisterna själva, likasom dessa ock syntes böra förpliktas att underhålla såväl sistnämnda vägsträckor som en del av vad som fölle utom kolonaten.

Beträffande torrläggningen av kolonatens odlingsmark har kommittén ansett, att avlopps- och avledningsdiken borde upptagas genom statens försorg och att laggdiken borde bekostas av kolonisten, med rätt att efter vanliga grunder få bidrag ur norrländska avdikningsanslaget eller andra för dylikt ändamål tillgängliga medel.

Kommittén har, efter att sålunda hava redogjort för de ledande principerna för de föreslagna upplåtelseerna, övergått till en närmare beskrivning över de nu närmast föreslagna kolonisationsområdena, belägna å kronoparkerna Rönnliden och Luspberget i västra Stensöle revir samt Metseken i Bjurbäckens revir, allt i Västerbottens läns lappmark, ävensom Djupsjö i Bodens revir inom Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen. Enligt den plan för lägenhetsupplåtelser, som på grundvalen av 1917 års undersökningar uppgjorts, skulle å de särskilda kronoparkerna ifrågakomma följande upplåtelser:

K r o n o p a r k	Mindre kolonat	Större kolonat	Summa
Djupsjö	9	18	27
Metseken.....	14	19	33
Rönnliden och Luspberget	36	10	46
Summa	59	47	106

Den genomsnittliga arealen för de olika lägenhetstyperna framgår av nedanstående tablå.

Lägenhetstyp	Areal i hektar						Totalareal
	Odlingsbar		Summa	Skogsmark	Impediment		
	fastmark	torvmark			icke odlingsbar torvmark	sjöar, berg m. m.	
Mindre kolonat	1.18	4.23	5.41	2.91	0.91	0.08	9.31
Större kolonat med omkring 15 hektars skogsområde	3.07	12.17	15.24	17.70	4.54	0.58	38.06

I en vid betänkandet fogad bilaga hava detaljuppgifter rörande arealen för varje särskilt kolonat angivits, och framgår därav, bland annat, att den sammanlagda areal, som av de tre kronoparkskomplexen skulle tagas i anspråk för upplåtelse, utgör

för Rönnlidens och

Luspbergets krono-

parker mindre lägenheter 317.04 har, medeltal 8.81 har
 större » 333.58 » » 33.36 »

Summa 650.62

för Metsekens krono-

park mindre lägenheter 152.88 har, medeltal 10.92 har
 större » 730.83 » » 38.46 »

Summa 883.71 har

för Djupsjö krono-

park mindre lägenheter 79.47 har, medeltal 8.83 har
 större » 725.01 » » 40.28 »

Summa 804.48 har.

Den sammanlagda upplåtelsearealen skulle alltså uppgå till 2,338.81 hektar. Den totala arealen av ifrågasvarande skogskomplex uppgår till respektive 9,771, 9,308 och 14,436 hektar eller tillsammans 35,515 hektar.

Kommittén har vidare i betänkandet yttrat sig angående vissa förut ej berörda upplåtelsevillkor.

De personliga förutsättningarna hos kolonisten borde i huvudsak vara desamma, som bestämts i fråga om upplåtelser vid Alträsk. Att föreskriva, att sökanden skulle vara obemedlad eller mindre bemedlad, syntes dock icke vara välbetäinkt.

Till kolonist, som själv fullständigt uppförde byggnaderna, borde som förut nämnts byggnadshjälp utgå. Att genom allmänna bestämmelser fastställa byggnadshjälpen till lämpligt belopp, mötte emellertid vissa svårigheter, beroende av de växlingar, som, enligt vad erfarenheten, ej minst under sista tiden, visat, arbets- och materialpriserna vore underkastade. Kommittén har i betraktande härav ansett lämpligast att ej föreslå byggnadsbidragets fixerande till ett på förhand angivet penningbelopp utan förordnat, att det i allmänhet skulle utgå med tre fjärdedelar av det belopp, vartill i sammanhang med kolonatets upplåtande kostnaden för arbetet bleve av vederbörande statsorgan beräknad. Därjämte har kommittén emellertid funnit nödigt, att ett maximum stadgades för byggnadsbidraget, i vilket avseende kommittén ansett ett belopp av 4,500 kronor böra ifrågakomma. Under de förhållanden, som för ögonblicket rådde, komme detta belopp ej alltid att fullt motsvara tre fjärdedelar av kostnaden för de ifrågavarande arbetenas utförande genom statens försorg, vilken kostnad i det föregående blivit, för de fall då grundläggning ifrågakomme, beräknad till 6,700 kronor; och om, såsom möjligt vore, arbets- och materialpriser skulle ytterligare stegras, kunde skillnaden i effektiviteten mellan det stöd, staten lämnade i det ena och det andra fallet, komma att bli avsevärd. Med full insikt härom hade kommittén emellertid ansett penningunderstödet ej i något fall böra utgå med högre belopp än det nu såsom maximum förordade.

Byggnaderna borde i varje fall vara fullbordade inom tio år. Därjämte borde kolonist, som helt bebyggde sin lägenhet, hava inom tre år utfört byggnadsarbeten, motsvarande vad staten verkställde å övriga kolonat.

Kommittén har vidare ansett det böra åläggas innehavare av större kolonat att uppodla en hektar inom tre år, ytterligare två inom åtta år och därutöver två före den första upplåtelseidens utgång. För innehavare av mindre kolonat föreslår kommittén skyldighet att inom fem år uppodla en hektar och före upplåtelseidens utgång ytterligare två hektar.

För odlingen borde i samband med kolonatets upplåtande genom statens försorg uppgöras plan, vilken kolonisten skulle hava att ovillkorligen följa i avseende å det område om en hektar, som han först hade att uppodla, varemot det beträffande det övriga odlingsområdet borde stå honom fritt, i vad mån han ville rätta sig efter planen.

För underlättande av odlingsskyldigheten borde staten, åtminstone i början av upplåtelseiden, på billiga villkor tillhandahålla kolonisten konstgödsel.

Den skog, som funnes inom område för kolonat, syntes, så länge

kolonisten innehade lägenheten allenast med nyttjanderätt, ej böra stå till hans fria förfogande. Träd av grövre dimensioner, förslagsvis de som i brösthöjd hölle 30 centimeter eller mera i diameter, borde, såsom i allmänhet lämpade till försäljning eller till byggnadsvirke åt kolonisten, disponeras av staten. Beträffande den övriga skogen har kommittén föreslagit vissa bestämmelser.

För den händelse kolonisten ej förvärvade äganderätt till kolonatet och nyttjanderätten av en eller annan anledning upphörde, syntes han böra äga en tämligen vidsträckt rätt till ersättning för vad som av honom åtgjorts å den lägenhet, som i sålunda upparbetat skick återginge till staten. Ersättningen syntes böra avse förbättringar å jord, diken, hägnader, hässjor, vägar och byggnader. Å ersättningsbeloppet borde avräknas värdet av virke, som för förbättringarnas utförande tillhandahållits av staten, samt penningunderstöd, som kolonisten kunde hava av staten bekommit för utförande av byggnads-, odlings- eller dikningsarbete.

Så länge kolonat innehades med nyttjanderätt, borde enligt kommitténs åsikt en viss årslega erläggas av kolonisten. Vad som vid dennas bestämmande borde komma i betraktande vore i främsta rummet de staten tillsviðare tillhörande byggnaderna, för vilkas uppförande staten iklätt sig betydande utgifter, antingen genom att själv draga försorg om vissa byggnadsarbeten eller genom beviljande av byggnadshjälp. Kommittén har ansett sig böra föreslå, att för byggnaderna måtte beräknas en lega, som motsvarade 3.6 procent å nämnda del av den eventuella köpeskillingen. Detta skulle innebära, att byggnadslegan komme att uppgå för kolonat, varå staten utfört byggnadsarbete, till 180 kronor och för övriga kolonat till högst 162 kronor.

Förutom byggnaderna borde vid legans bestämmande allenast odlingsmarken komma i betraktande. Legan för denna borde skäligen sättas till 3.6 procent av det belopp, som vid köp av kolonatet skulle beräknas såsom köpeskillning för denna mark. Om, såsom kommittén tänkt sig, nämnda köpeskillning sattes till ett maximum av femtio kronor per hektar, skulle marklegan komma att utgöra, för kolonat med 15 hektar odlingsmark 27 kronor och för sådana med 5 hektar dylik mark 9 kronor.

Utgivandet av en så pass stor kontant summa som legans totalbelopp — inemot 200 kronor — skulle emellertid säkerligen i de flesta fall vara alltför betungande för kolonisten, så länge han vore upptagen av de i början av upplåtelseiden nödvändiga byggnads- och odlingsarbetena; och kommittén har därför ansett skäligt, att han under de tre första åren helt och hållet befriades från skyldighet att erlägga lega.

När det gällde att beräkna den köpeskillning, som staten borde av kolonisten kräva för kolonat, måste, likasom vid legans bestämmande, byggnaderna komma att spela den största rollen. De betydande utgifter staten, särskilt under förhållanden sådana som de nuvarande, måste vidkännas för kolonatens bebyggande kunde, så framt kolonisationstanken skulle äga någon framtid, ej efterskänkas utan borde till väsentlig del återgäldas. Att fördrå full gottgörelse för vad staten sålunda utgivit syntes emellertid ej gärna kunna ifrågasättas. Kommittén har ansett sig böra föreslå, att priset å de av staten uppförda byggnaderna måtte sättas till 5,000 kronor. Detta pris syntes särskilt med hänsyn till förmånen av fritt virke låta försvara sig, även om byggnadspriserna skulle röna en viss tillbakagång. Skulle emellertid kolonisationsförsöket uppskjutas till en tid, då dessa priser undergått en väsentligare minskning, borde summan nedsättas.

När kolonisten själv fullständigt utfört byggnaderna, borde enligt kommitténs mening priset å desamma utgöras av det belopp, han bekommit i byggnadshjälp, och alltså bestämmas till ett maximum av 4,500 kronor.

För odlingsmarken, med avlopps- och avledningsdiken upptagna å torvmarken, ansåge kommittén ett belopp av 50 kronor böra i allmänhet beräknas. För utjämnande av den olikhet i värde, som kunde föreligga mellan olika marker, syntes utväg böra öppnas att, när omständigheterna sådant föranledde, medgiva någon nedsättning av nyssnämnda pris.

Å skogsmarken borde enligt kommitténs mening sättas ett pris av 20 kronor per hektar och å övrig till kolonatet hörande, mindre odlingsvärd mark, med undantag av sjöar och berg, ett pris av 10 kronor per hektar.

Den del av köpeskillningen, som efter nu angivna grunder borde belöpa å byggnaderna och marken, syntes, änskönt köp ej kunde ifrågakomma förrän minst tio år efter kolonatets upplåtande, böra fastställas redan vid upplåtelsen och angivas i upplåtelsekontraktet. Ur kolonistens synpunkt vore det nämligen önskvärt, att köpevillkoren såvitt möjligt bleve redan från början kontraktsmässigt fastslagna.

Till nu omnämnda faktorer vid prissättningen komme slutligen ståndskogen. Beräkandet av deunas värde mötte särskilda svårigheter, så till vida som skogen inom kolonatets område skulle under arrendetiden vara underkastad statens förvaltning och den virkesmängd, som vid köpet borde komma i betraktande, alltså ej kunde med någon säkerhet beräknas vid kolonatets upplåtande på arrende. Det syntes här vara nödvändigt att låta värdesättningen försiggå först när köp

skulle komma till stånd. Betänkligt vore emellertid, om kolonisten skulle komma att under längre tid sväva i fullständig okunnighet om den blivande köpeskillingen för skogen, vilket på honom måste verka ekonomiskt oroande och eventuellt utlösa sig i misströstan om att kunna fullfölja det påbörjade företaget. För att så långt som möjligt undanröja denna ovisshet syntes man böra redan i upplåtelsekontraktet fastställa vissa grunder för prisberäkningen. I detta avseende borde gälla, att för vindfällen samt torr eller eljest icke gagnvirkesduglig skog icke skulle beräknas någon köpeskillning. Även den skog, som i brösthöjd hölle mindre än 10 centimeter i diameter, borde med hänsyn till obetydligheten av bithörande virkesmassa undantagas. För den övriga skogen syntes tre olika klasser böra upptagas, nämligen

1) all lövskog samt barrskog om 10—14 centimeters diameter vid brösthöjd,

2) barrskog om 15—24 centimeter i diameter vid brösthöjd samt

3) barrskog om 25—30 centimeter i diameter vid brösthöjd.

Såsom grundpris per kubikmeter fast mått har kommittén ansett sig böra föreslå för första klassen 75 öre, för andra klassen 1 krona 50 öre och för tredje klassen 3 kronor.

Till upplysning angående storleken av de köpeskillingar, som enligt sålunda förordade grunder skulle kunna ifrågakomma, har kommittén, med utgångspunkt i de under näslidna sommar gjorda lokala undersökningarna, låtit för vissa av de föreslagna kolonaten av vardera typen uträkna det pris, som jämligt nämnda grunder skulle komma att utgå. Då man vid beräkningens utförande ej kunnat taga hänsyn till annat än skogens nuvarande tillstånd och sammansättning, är beräkningen naturligtvis långt ifrån exakt. Av densamma framgår, att den lägsta köpeskillning, som byggnader, mark och skog skulle betinga, vore för de mindre kolonaten 4,900 kronor och för de större 5,950 kronor samt maximisiffran respektive 6,100 och 9,100 kronor. Förbises borde emellertid ej, att kolonisten kunde ernå en väsentlig minskning av köpeskillingen genom att göra gällande den rätt, som enligt förslaget skulle tillkomma honom, att kräva borttagandet av träd, som kunde avverkas utan fara för den återstående skogens bestånd.

I fråga om erläggandet av köpeskillingen har kommittén föreslagit, att densamma måtte uppdelas i två lika stora delar, vilka skulle mot inteckning inestå i kolonaten och gäldas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som finnes föreskrivet för statens egnehems lån.

I syfte att leda utvecklingen i sådan riktning, att de mindre kolonaternas innehavare redan från början komme att vid sidan av det även

för dem nödvändiga men dock mindre krävande jordbruksarbetet väsentligen ägna sig åt skogsarbete, har kommittén föreslagit, att staten skulle genom ett slags premiesystem uppmuntra dem härtill. Premieringen skulle bestå däri, att i mån av det skogsarbete kolonisten verkställt åt staten visst avdrag ägde rum å den i upplåtelsekontraktet stadgade köpeskillingen för kolonatet. Kommittén har tänkt sig en minskning av 30 kronor för varje fullt antal av 100 dagar, som kolonisten själv eller vuxen medlem av hans familj efter uppgörelse med skogsförvaltningen arbetat å statens mark, och 10 kronor för varje fullt antal av 50 dagar, som något av hans minderåriga barn sålunda arbetat, varvid emellertid endast det arbete borde komma i betraktande, som utfördes under de femton första åren. Skulle köp av kolonatet ej komma till stånd, borde premien innestå, till dess vid den andra arrendeperiodens utgång upplåtelsen ginge till ända. Antoge man, såsom med fog syntes kunna ske, att en kolonist jämte hustru och vuxna barn kunde presteras i medeltal 200 dagsverken om året och att även de minderåriga familjemedlemmarna kunde i någon mån medverka vid skogsplanteringsarbeten och dylikt, skulle sålunda öppnas utsikt till köpeskillingens nedbringande med omkring 1,000 kronor, en reduktion som för kolonisten borde anses ganska väsentlig, på samma gång den ur angivna synpunkter syntes vara väl förenlig med statens intresse.

Den sålunda ifrågasatta premieringen borde förbehållas uteslutande de mindre kolonatens innehavare. Då det emellertid vore angeläget, att kolonisterna å de större kolonaten ej i något avseende tillbakasattes, syntes det vara nödigt att på annan väg bereda dem en förmån, som kunde anses motsvara den lättnad, vilken de övriga åtnjöte genom skogsarbetets premierande. Vad som ur denna såväl som andra synpunkter låge nära till hands vore att genom särskilda förmåner uppmuntra till uppodlande av de större kolonaten. Kommittén har i sådant avseende föreslagit dels en kontant odlingshjälp, som skulle tjäna till att underlätta det i första hand nödvändiga odlingsarbetet, och dels odlingspremier, som skulle i mån av ytterligare odling utgå i form av avdrag å köpeskillingen eller, om köp ej komme till stånd, utbetalas vid den andra arrendeperiodens utgång. Odlingshjälpen har kommittén ansett böra sättas till 500 kronor, varav ena hälften skulle mot vederhäftig borgen eller annan säkerhet utbetalas, då upplåtelsen kommit till stånd, samt den andra, då två hektar jord uppodlats; och borde denna odlingshjälp, i motsats till den förut omförmälda byggnadshjälpen, icke komma i betraktande vid bedömande av köpeskillingen för kolonatet. Odlingspremierna skulle, enligt vad kommittén tänkt sig, beräknas till

200 kronor för varje hektar fastmark, som kolonisten uppodlat utöver vad honom enligt kontraktet ålåge, och 100 kronor för varje hektar sålunda odlad torvmark, dock att premiernas sammanlagda belopp ej finge överstiga 500 kronor.

Beträffande ledningen av kolonisationsförsöket har kommittén anfört följande:

»Kolonisationsföretagets ledning anser kommittén böra för den närmaste tiden uppdragas åt en för ändamålet tillsatt nämnd. Med hänsyn till såväl kolonisationens stora betydelse för statens skogsvård i det hela som önskvärdheten av att utan betungande former en nära samverkan med den lokala skogsförvaltningen kommer till stånd, synes chefen för domänstyrelsen böra vara självskriven ledamot i nämnden. Dess övriga ledamöter torde böra utses av Kungl. Maj:t.

Nämnden bör äga anställa de biträden, som kunna anses erforderliga. Att på förhand fastslå dessas antal och uppgifter torde vara mindre lämpligt. Kommittén har emellertid föreställt sig, att åtminstone under första tiden ett sådant biträde med jämförelsevis hög avlöning borde under nämndens ledning och ansvar utgöra det egentliga verkställande organet, varjämte till äventyrs borde anställas en person med bokförares och kassörs åligganden samt vissa ortsombud och extra biträden. Nämndens ledamöter synas ej böra åtnjuta annan gottgörelse än det dagarvode för sammanträdesdagar och den reseersättning Kungl. Maj:t kan finna skäligt att bestämma.

På Kungl. Maj:t synes böra ankomma att, utöver de mera allmänna bestämmelser, som kunna varda på förhand meddelade angående kolonisationsföretaget, lämna nämnden närmare föreskrifter i fråga om kolonatens upplåtande eller annat, som rörer företagets utförande.

Den nu antydda organisationen har kommittén ansett böra fastställas allenast för en viss tid, förslagsvis fem år, under vilken tid de tillämnade upplåtelseerna kunna förväntas komma till stånd och statens åtgärder för kolonatens bebyggande och avdikande hava blivit utförda. Huru efter denna tid företagets ledning bör organiseras, synes böra ankomma på framtida övervägande i samband med allmänna spörsmål av liknande art, som då torde yppas.»

I fråga om kostnaderna för kolonisationsförsöket har kommittén framlagt följande beräkningar.

»Under antagande, att de 46 kolonat, som enligt förslaget skulle kunna delvis bebyggas genom statens försorg, bleve inom en närmare framtid upplåtna och av staten sålunda bebyggda samt att byggnadskostnaderna komme att uppgå till vad kommittén, med utgångspunkt från nuvarande priser, beräknat, skulle dessa kostnader jämte avlöning till den närmaste arbetsledningen samt inköp och drift av vissa erforderliga maskiner kunna anslås till 317,700 kronor.

Skulle övriga 60 kolonat upplåtas och byggnadshjälp komma att utgå med det i sådant hänseende föreslagna maximum, 4,500 kronor, medför detta en totalkostnad av 270,000 kronor.

För avlopps- och avledningsdikenas upptagande erfordras 159,300 kronor.

Till vägar, som skulle bekostas med anslag för kolonisationen, skulle åtgå 31,300 kronor.

Den odlingshjälp, som skulle tillkomma de större kolonatens innehavare, kan beräknas till 23,500 kronor.

Kostnaderna för den nämnd, som skulle hava att under fem år utöva ledningen av företaget, och för dess biträden har kommittén beräknat till 63,100 kronor. De administrationskostnader, som efter denna tid kunna ifrågakomma, synas ej låta sig beräkna men lära näppeligen kunna skattas till några avsevärda belopp.

Totalsumman av nu angivna kostnader uppgår till 864,900 kronor.

Härjämte erfordras medel till förvärvande av ströängar, som skulle behöva tagas i anspråk för kolonisationen. För täckande av härmed förenade utgifter står enligt riksdagens beslut till förfogande de genom försäljning av mindre kronolägenheter inflytande medel. Att med någon säkerhet beräkna, i vilken omfattning anslaget behöver påkallas med anledning av här ifrågavarande kolonisationsförsök, låter sig ej för närvarande göra. Enligt en summarisk beräkning bör emellertid ett belopp av 20,000 kronor vara tillfyllest.

Omnämnas bör måhända i detta sammanhang även, att de under innevarande års sommar företagna lokala undersökningar, vilka emellertid fullföljt även andra syften än den, som kommit till uttryck i kommitténs förslag, betingat en kostnad av omkring 42,000 kronor.

Å andra sidan bör komma i betraktande de belopp, som i form av köpeskillingar inflyta vid kolonatens överlåtande. Med utgångspunkt — — — har kommittén beräknat, att köpeskillingen för samtliga kolonaten skulle, om hänsyn togs till skogen, sådan den för närvarande befinnes, uppgå till omkring 670,000 kronor.»

Kommittén har härefter beaktat frågan, huruvida försöket borde påbörjas utan något som helst dröjsmål eller tilläventyrs anstå, till dess det visat sig, i vad mån de av världskriget framkallade prisstegringarna vore av övergående natur, och situationen i det hela antagit en mera normal karaktär, samt därvid haft följande uttalande:

»Det ligger nära till hands att anse ett experiment, som, ehuru ur statens synpunkt mindre omfattande, dock på statskassan ställer ej allför obetydliga krav, vara mindre ägnat till utförande vid en tid, då statens finanser äro alldeles särskilt ansträngda och då kostnaden för försöket måste ställa sig väsentligt högre än tidigare varit fallet och måhända även högre än de skulle visat sig något år framåt i tiden. Invändas skall måhända även, att försöket skulle kunna i viss mån verka missvisande, så till vida som det, företaget under nämnda, särskilt ogynnsamma situation kunde väcka en överdriven föreställning om de svårigheter, som vore förknippade med en kolonisation efter de principer, som försöksvis vunne tillämpning. Det kunde exempelvis synas vara ur försökssynpunkt mindre välbetänkt att för praktiskt utrönande av genomförbarheten av tanken på vissa kolonats bebyggande genom statens försorg välja en tid, då uppförandet av de ifrågasatta byggnaderna skulle medföra en normalkostnad av mellan 6,000 och 7,000 kronor, under det samma kostnad fyra år tidigare uppgått till mellan 3,000 och 4,000 kronor.

Utan att förbise vikten av dessa betänkligheter har kommittén likväl trott sig böra förorda, att det av kommittén planlagda försöket iverksättes med det första.

Genom försökets uppskjutande till en mer eller mindre oviss framtid skulle dess syfte att tjäna till ledning vid den fortsatta behandlingen av kolonisationsfrågan i väsentlig mån förfelas. Kolonisationsfrågan bör icke alltför länge lämnas vilande. Det är angeläget, att åtgärder för planläggning av en mera omfattande kolonisation vidtagas inom en snar framtid, men, såsom av kommittén framhållits, är det önskvärt, att innan man bestämmer sig för dessa åtgärders innebörd, äga en mångsidigare erfarenhet än hittills står till buds om tänkbara linjer för utvecklingen. Förbises bör ej heller fördelen av att genom de föreslagna åtgärderna befolkningens intresse för kolonisationen vidmakthålles och höjes just under en tid, då man måste motse möjligheten av att emigrationen snart åter kan komma att taga fart.

Tilläventyrs kan det ock vara till gagn, att man genom omedelbart påbörjande av de arbeten, om vilka här är fråga, kan bereda sysselsättning och arbetsförtjänst åt en del personer, som därav kunna vara i behov. För ögonblicket föreligger visserligen intet överflöd på arbetskraft, allraminst i de trakter kolonisationsförsöken skulle avse. Men tecken saknas ej, som tyda på, att förhållandena kunna komma att väsentligen förändras; och skulle omslaget sträcka sig därhän, att staten finner sig föranlåten att ingripa genom allmänna arbetens igångsättande, lära de av kommittén föreslagna höra till dem, som i hög grad förtjäna beaktande.»

Beträffande de medel, som under de två närmaste åren skulle behöva anvisas till företaget, har kommittén på grundvalen av en utarbetad plan över de arbeten, som skulle ifrågakomma under vartdera året, uppgjort en beräkning, som slutar för år 1918 å ett belopp av 150,000 kronor och för år 1919 å 225,000 kronor. Kommittén har framhållit, att dessa summor med nuvarande prislägen torde vara tillräckliga men naturligtvis i betraktande av konjunkturernas växlingar icke kunna anses definitiva.

Kommitten har slutligen hemställt:

»A. att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anordnande omedelbart eller så snart lämpligen ske kan av kolonisationsförsök å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län sam- Djupsjö kronopark i Norrbottens län;

B. att dessa försök måtte avse upplåtande av kolonat av två typer. en större med odlingsmark till areal av omkring 15 hektar och en mindre med odlingsmark av omkring 5 hektar;

C. att kolonatens maximiantal bestämmes till 47 av den större och 59 av den mindre typen;

D. att kolonaten utläggas gruppvis, så att, där de ej förläggas invid redan befintliga gårdar, minst tre upplåtas i varandras nära grannskap;

E. att vid kolonatens utläggande och upplåtande följande skall lända till efterrättelse:

1) att odlingsmarken å kolonaten skall bestå till större delen av torvmark och till en mindre del av fastmark, vilken även skall vara avsedd till boplats;

2) att till varje kolonat skall läggas ett skogsområde, som för större kolonat

skall omfatta omkring 15 hektar, dock efter omständigheterna mera eller mindre, varemot det för mindre kolonat ej må tilltagas större än att lämplig arrondering vinnes;

- 3) att dessutom må till kolonaten läggas impediment och annan mark, som ur arronderingssynpunkt anses böra medfölja;
- 4) att till kolonist må antagas allenast den, som äger god frejd och gjort sig känd för arbetsamhet och hederlig vandel samt äger förutsättning för drivande av ett mindre jordbruk;
- 5) att kolonat ej må upplåtas till den, som redan äger fastighet av den storlek, att därå kan födas en familj, och att ej heller mera än ett kolonat må upplåtas åt samma person;
- 6) att kolonat skall upplåtas för en tid av femton år, med rätt för kolonist att, när minst tio år förflutit och kolonisten uppfyllt sina kontraktssenliga åligganden, få mot viss köpeskilling kolonatet å sig överlätet med äganderätt;
- 7) att avlopps- och avledningsdiken å den odlingsbara torvmarken för upplåtna kolonat skola genom statens försorg upptagas;
- 8) att en del av de mindre kolonaten skall genom statens försorg förses med en mangårdsbyggnad och en uthusbyggnad, vilka dock allenast i så måtto göras färdiga, att kolonisten kan under första tiden hava nödortftig bostad och rum för kreatur;
- 9) att antalet kolonat, som sålunda skall bebyggas, bestämmas för Rönnliden och Luspberget till minst 10 och högst 29, för Metseken till minst 8 och högst 11 samt för Djupsjö till 5 eller 6;
- 10) att innan å någon av kronoparkerna upplåtelse äger rum av kolonat, som skall av staten förses med åbyggnader, utrönes, att antagliga sökande finnas till så många dylika kolonat å kronoparken, som motsvara nyssnämnda minimiantal;
- 11) att å kolonat, som av staten förses med åbyggnader, kolonisten skall hava att utan onödigt dröjsmål och sist inom tio år fullborda åbyggnaderna i enlighet med ritning och beskrivning, som vid upplåtelsen fastställas, dock att avvikelse härifrån sedermera må på kolonistens framställning medgivas;
- 12) att å kolonat, som ej av staten förses med åbyggnader, kolonisten skall inom tre år utföra byggnadsarbeten, motsvarande dem, som staten å de övriga kolonaten verkställer, samt inom tio år fullborda åbyggnaderna; och skola även i avseende å dessa byggnadsarbeten ritning och beskrivning, som fastställas vid upplåtelsen, lända till efterrättelse i den mån ej sedermera avvikelse medgives;
- 13) att kolonist skall hava att för statens räkning brandförsäkra byggnaderna på sätt därom kan varda närmare bestämt;
- 14) att kolonist å mindre kolonat skall hava att i enlighet med föreskrifter, som meddelas vid upplåtelsen, inom fem år uppodla en hektar jord, varjämte före upplåtelse tidens utgång ytterligare två hektar skola uppodlas;
- 15) att kolonist å större kolonat skall i enlighet med föreskrifter, som meddelas vid upplåtelsen, inom tre år uppodla en hektar jord, varjämte

- två hektar skola uppodlas innan åtta år förflutit och ytterligare två hektar före upplåtelseidens utgång;
- 16) att kolonist, som själv helt och hållet bebygger kolonatet, skall av allmänna medel äga erhålla byggnadshjälp med tre fjärdedelar av det belopp, vartill i samband med kolonatets upplåtande byggnadskostnaden beräknas; dock högst 4,500 kronor; och skall av denna byggnadshjälp utbetalas 500 kronor mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet, då upplåtelsen kommit till stånd, 1,000 kronor då mangårdsbyggnaden kommit under tak, enahanda belopp då uthusbyggnaden i sin helhet kommit under tak, samt återstoden då byggnaderna blivit fullbordade i enlighet med föreskrift;
 - 17) att kolonist å större kolonat skall äga att i odlingshjälp utfå 500 kronor, varav 250 kronor utbetalas mot vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet, då upplåtelsen kommit till stånd, och enahanda belopp då två hektar jord uppodlats;
 - 18) att kolonist skall vara berättigad att å kronans mark avgiftsfritt erhålla virke *dels* för uppförande eller fullbordande av föreskrivna åbyggnader, *dels* för hägnader, hässjor, täckdikning och annat dylikt husbehov, varvid dock ej må för de första tio åren beräknas mera än sammanlagt 60 kubikmeter fast mått för större kolonat och 50 kubikmeter sådant mått för mindre kolonat samt för de återstående fem åren ej mera än 25 kubikmeter fast mått för större kolonat och 20 kubikmeter sådant mått för mindre kolonat, *dels* för underhåll av åbyggnader under de sista fem åren av upplåtelseiden sammanlagt högst 10 kubikmeter fast mått, *dels* till vedbrand årligen 30 kubikmeter fast mått, *dels* ock vad som kan åtgå till vissa förbättringar och tillbyggnader, som kolonisten kan önska företaga;
 - 19) att skogen å det till kolonatet upplåtna området icke må av kolonisten nyttjas i vidare mån än som kan föranledas av att det i 18 punkten omförmälda husbehovsvirke anvisas till uttagande inom området;
 - 20) att utan kolonistens medgivande virke å nyssnämnda område ej må vare sig anvisas kolonisten till husbehov eller eljest av staten disponeras, med mindre det utgöres av torrskog eller vindfällen eller ock avverkning erfordras till förebyggande av att skogen på grund av ålder eller annorledes uppenbarligen tager skada; dock att träd, som i diameter vid brösthöjd hålla 30 centimeter eller mera, må för statens räkning borttagas, där de ej av kolonisten lösas till pris, som kan varda avtalat, och vare kolonisten berättigad att, där han för köpeskillings minskande så önskar, påkalla borttagande av de mindre träd, som enligt skogsförvaltningens bedömande kunna avverkas utan fara för den återstående skogens bestånd;
 - 21) att kolonist skall vara pliktig att väl hävda den uppodlade jorden samt underhålla de uppförda åbyggnaderna och de genom statens försorg upptagna diken;
 - 22) att vid kolonatets avträdande kolonisten skall åtnjuta ersättning för de förbättringar han å kolonatet utfört i avseende å jord, diken, hägnader, hässjor, vägar och byggnader, dock att härvid skall avräknas värdet av

- virke, som för förbättringens utförande tillhandahållits kolonisten av staten, samt belopp, som kolonisten kan hava enligt kontraktet eller eljest bekommit såsom odlings-, diknings- eller byggnadshjälp; och må ersättning ej utgå för byggnader, till vilkas uppförande kolonisten ej äger erhålla virke;
- 23) att kolonisten skall under upplåtelseiden äga å statens mark begagna nödigt bete för hästar och nötkreatur, som vinterfödas å kolonatet;
- 24) att i årlig lega för kolonat, varå byggnaderna delvis uppföras genom statens försorg, skall erläggas dels för marken så mycket, som motsvarar ränta efter 3.6 procent å det belopp, som vid köp av kolonat skall utgå för odlingsmarken, och dels för byggnaderna 180 kronor;
- 25) att för kolonat, varå byggnaderna helt uppföras av kolonisten, marklega skall erläggas efter nyssnämnda beräkningsgrund, varjämte för byggnaderna skall gäldas en årlig lega, som motsvarar 3.6 procent ränta å det belopp kolonisten uppburit i byggnadshjälp;
- 26) att lega dock ej i något fall utgår under de tre första åren;
- 27) att köpeskillning för kolonat, som kolonist vill förvärva med äganderätt, skall bestämmas sålunda, att,
- a) för byggnaderna räknas, om desamma blivit delvis uppförda av staten, 5,000 kronor och, om de helt uppförts av kolonisten, det belopp denne bekommit i byggnadshjälp;
 - b) att för odlingsmarken, med avlopps- och avledningsdiken upptagna, beräknas ett pris av 50 kronor för hektar, vilket pris dock må kunna med hänsyn till markens läge och beskaffenhet skäligen nedsättas;
 - c) att skogsmarken beräknas till 20 kronor för hektar och övrig mark till 10 kronor för hektar, dock att för sjöar och berg icke beräknas något värde;
 - d) samt att betalningen för gagnvirkesduglig ståndskog, som vid äganderättens förvärvande finnes inom kolonatets område, uträknas efter följande grundpris: för lövskog samt växande barrskog om 10—14 centimeter i diameter vid brösthöjd 75 öre per kubikmeter fast mått, för växande barrskog om 15—24 centimeter i diameter vid brösthöjd 1 krona 50 öre per kubikmeter sådant mått samt för dylika träd om 25—29 centimeter i diameter vid brösthöjd 3 kronor per kubikmeter fast mått;
- 28) att köpeskillningen skall bestämmas vid upplåtelsen, dock att det belopp, som skall erläggas för ståndskogen, skall förklaras beroende av skogsräkning, som äger rum, när fråga uppstår om äganderättens förvärvande;
- 29) att köpeskillningen skall uppdelas i två lika stora delar, en stående och en amorteringsdel, vilka gäldas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som finnes föreskrivet för statens egnahemslån;
- 30) att vid köp av mindre kolonat köpeskillningen skall minskas med 30 kronor för varje fullt antal av 100 dagar, som kolonisten, hans hustru eller något av hans barn över 18 år efter uppgörelse med skogsförvaltningen utfört å kronans mark, och med 10 kronor för varje fullt antal av 50 dagar, som något av hans barn under 18 år sålunda arbetat;

- 31) att vid köp av större kolonat köpeskillingen skall, så framt kolonisten utfört odling utöver vad honom enligt kontraktet åligger, minskas med 200 kronor för varje hektar sålunda odlad fastmark och 100 kronor för varje hektar odlad torvmark, dock att sammanlagda beloppet av sådant avdrag ej må överstiga 500 kronor;
- 32) att om, efter det äganderätt till kolonat förvärvats men innan den tid, för vilken upplåtelsen skolat gälla, gått till ända, utförts arbete eller odling av beskaffenhet som i 30 eller 31 punkten avses, kolonisten även därför skall efter förenämnda grunder njuta avdrag å köpeskillingen, vilket avdrag då skall göras å dess stående del;
- 33) att kolonist, som förvärvar äganderätt till kolonatet, skall vara berättigad att, intill dess trettio år förflutit från början av upplåtelseiden, från statens mark likasom förut erhålla bränslevirke och, om hans kolonat tillhör den mindre typen, jämväl övrigt virke, med iakttagande att för hägnader, hässjor och dylikt ej må utgå mer än 20 kubikmeter fast mått för varje period av fem år och för underhåll av åbyggnader ej mer än 10 kubikmeter fast mått för varje sådan period;
- 34) att kolonist, som vunnit berättigande att få kolonatet å sig överlätet, skall, där han hellre vill, erhålla ny upplåtelse med nyttjanderätt för en tid av femton år på samma villkor, som förut varit gällande;
- 35) att emellertid den rätt till betning utanför kolonatets område, som under första upplåtelseiden tillkommit kolonisten, skall, evad han förvärvar äganderätt till kolonatet eller får detsamma på nytt å sig upplätet med nyttjanderätt, upphöra, när femton år förflutit från den första upplåtelsen;
- 36) att kolonist, som erhållit ny upplåtelse av nyttjanderätt och uppfyller vad honom i följd av upplåtelsen åligger, skall äga att när som helst under den nya upplåtelseiden få kolonatet å sig överlätet med äganderätt på enahanda villkor, som gälla för överlåtelse under den första upplåtelseiden, dock att skogsarbete eller odling, som efter dess utgång utföres, ej må medföra rätt till avdrag å köpeskillingen, varemot, om överlåtelse ej kommer till stånd före den nya upplåtelseidens utgång, kolonisten skall äga av kronan utbekomma belopp, som eljest kunna för odling eller skogsarbete avdragas å köpeskillingen;

F. att närmaste ledningen av kolonisationsförsöket för en tid av fem år uppdrages åt en särskild nämnd, vars ledamöter icke må åtnjuta annan gottgörelse än det dagarvode för sammanträdesdagar och den reseersättning Kungl. Maj:t kan finna skäligt att bestämma;

G. att nämnden skall utgöras av chefen för domänstyrelsen samt två andra ledamöter, som av Kungl. Maj:t för viss tid utses;

H. att nämnden tillförbindes att rätta sig efter de föreskrifter Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att meddela utöver vad här förut angivits; samt

J. att därest kolonisationsförsöket, på sätt kommittén i främsta rummet tillstyrker, anses böra påbörjas år 1918, åtgärder vidtagas i syfte att för ändamålet må uppföras å 1918 års tilläggsstat ett förslagsanslag å 150,000 kronor och å 1919 års riksstat ett förslagsanslag å 225,000 kronor.»

I utlåtande den 11 februari 1918 över kommitténs ifrågavarande förslag har lantbruksstyrelsen framhållit, att främjandet av kolonisation å kronans marker i Norrland och Dalarna syntes såväl ur social synpunkt som i skogsvårdens intresse vara av så stor betydelse, att verksamma åtgärder i detta syfte med det snaraste borde vidtagas. Emellertid måste tvivelsutan dessa åtgärder, om genom dem framgångsrika resultat skulle kunna uppnås, noga prövas och tagas under övertvägande med hänsyn till sin omfattning, art och beskaffenhet, innan de definitivt beslutades.

Lantbruks-
styrelsen

Under sådana förhållanden funne lantbruksstyrelsen kolonisationskommitténs förslag att genom anordnande av en försökskolonisation i mindre skala söka samla de rön och erfarenheter, som utgjorde en nödvändig förutsättning för frågans tillfredsställande lösning, synnerligen välbetänkt. Därigenom skulle tvivelsutan skapas den säkraste och mest betryggande grunden för att de viktiga och betydelsefulla önskemålen verkligen skulle bli uppnådda.

Då sålunda det nu föreliggande förslaget finge betraktas endast såsom ett försök att på olika vägar finna den mest tillfredsställande och verksamma lösning och då lantbruksstyrelsen icke hade något att beträffande förslaget erinra eller tillägga, har styrelsen hemställt om bifall till kommitténs förevarande framställning.

Domänstyrelsen har inhämtat yttranden över betänkandet av överjägmästarna i Umeå och Nedre Norrbottens distrikt samt jägmästarna i de revir, till vilka den ifrågasatta försökskolonisationen föreslagits skola förläggas, eller Västra Stensele och Bjurbäckens revir inom förstnämnda distrikt och Bodens revir inom sistnämnda distrikt. Skogstjänstemännen hava därvid anfört i huvudsak följande:

Skogstjänste-
männen.

Jägmästaren i Bjurbäckens revir har ansett försiktigheten bjuda, att nu, då frågan gällde en försökskolonisation, kolonaten icke upplätes med större areal skogsmark än som erfordrades för lägenhetens lämpliga begränsning. Upplåtelse av kolonat med större mängd odlingsmark borde därför ske enligt den av kommittén ifrågasatta men icke förordade typen: större lägenheter utan egentligt skogsområde. Såsom motiv härtill har jägmästaren erinrat, bland annat, att även med den av kommittén förordade inskränkningen beträffande möjligheten av lägenheter-
nas söndersplittrande eller att från varje lägenhet ej finge avskäras mer än högst $\frac{1}{5}$ av arealen, från varje större kolonat å kronoparken Metseken komme att kunna avskäras i medeltal cirka $7\frac{1}{4}$ hektar, varigenom kunde befaras att, då flera sådana avskärade markområden från intill varandra belägna större kolonat komme att tillsammans omfatta rätt stort område, desamma skulle kunna bli föremål för

spekulation och ej bliva disponerade för det med upplåtelseorna ursprungligen avsedda ändamål. Jägmästaren har vidare ansett sådan föreskrift lämplig, att kolonisternas vedvirkesbehov skulle anvisas företrädesvis av lövskog, smärre ej avsättningsbart gallringsvirke, mindre värdefull torrskog och avverkningsavfall. Kostnaderna för föreslagna huvudvägar genom kolonisationsområdet syntes jägmästaren böra bestridas till lika delar av för kolonisationen anslagna medel och av domänfonden, varjämte underhållet av samma vägar borde påvila domänfonden och kolonisterna efter lämplig delningsgrund. Jägmästaren har slutligen dels meddelat, att mark till ett flertal av de föreslagna kolonaten å kronoparken Metseken komme att i hög grad beröras av ett blivande flottbargörande av Järvträskbäcken och Nyträskbäcken, dels framhållit, att domänfonden borde av kolonisationsanslaget beredas ersättning, bland annat, för utlämnat nybyggnads- och underhållsvirke.

Överjägmästaren i Umeå distrikt har ansett, att rätten till erhållande av avgiftsfritt husbehovsvirke och bränsle från kronoparkerna borde upphöra, sedan lägenheten övertagits av kolonisten med äganderätt, men att denne dock borde garanteras rätt att därefter till gängse eller skäligt pris få inköpa sådant från kronoparken.

För äganderättens trygghet och för att samtidigt hindra lägenheternas överlåtande i spekulationssyfte syntes överjägmästaren nödvändigt, att en undantagslag tillkomme med förbud såväl för överlåtande eller försäljning som ock avsöndring eller styckning av kolonat utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Det borde ock stadgas, att lägenheterna icke finge »tagas i mät». Till kolonisternas hjälp vid jordbrukets skötsel borde anställas särskilda vandringsrättare, varjämte genom statens försorg borde finnas tillgänglig en fullt byggnadskunnig person att stå de kolonister till tjänst, som själva uppförde byggnaderna å kolonaten. Överjägmästaren har vidare ansett, att bestämmelsen att innehavare av mindre kolonat skulle före första upplåtelse tidens utgång hava uppodlat minst 3 hektar borde ändras därhän, att odlingsskyldigheten borde omfatta allenast 2 hektar. I fråga om jakten har överjägmästaren ansett, att kolonisten borde tillerkännas rätt till jakt å småvilt inom lägenhetens område, varjämte kolonisterna borde medgivnas rätt att fiska i närbelägna fiskevatten på kronoparken utan avgift under tiden innan lägenhet överlåtits på äganderätt och därefter mot en mindre arrendeavgift.

Jägmästaren i Bodens revir har, under erinran om de redan nu rådande stora svårigheterna för bevakningspersonalen att kunna utöva behörig kontroll mot åverkan och olaga jakt å kronoparkerna, framhållit såsom sin mening, att denna kontroll komme att med nu ifrågasatta anläggningar bliva än svårare att upprätthålla. Jägmästaren har ock ansett, att i kontrakt om upplåtelse av kolonat, belägna intill järnvägslinjen, kronan borde förbehållas rätt att utan ersättning nyttja kolonat tillhörande mark invid banlinjen till upplagsplatser för virke från kronoparken, där så kunde ske utan förfång för jordbruket.

Överjägmästaren i Nette Norrbottens distrikt har även berört sistnämnda spörsmål och i fråga därom ansett det vara lämpligast, att kronan vid upplåtandet undantogs för upplagsplatser m. m. erforderlig mark.

Samtliga skogstjänstemän hava i övrigt tillstyrkt, att den ifrågasatta försökskolonisationen måtte komma till stånd så fort lämpligen kunde ske.

För egen del har domänstyrelsen i utlåtande den 15 februari 1918 anfört i huvudsak följande:

Domänstyrelsen

»Mot de av kommittén uttalade allmänna synpunkterna såsom motiv till att statsmakterna borde vidtaga åtgärder, varigenom å statsskogarna inom de norra orterna bosättningar i större omfattning kunde komma till stånd, anser sig styrelsen icke hava något väsentligt att erinra.

Å ena sidan synes ett allmänt intresse ligga däri, att jord, som för odlingsändamål är lämplig, i allmänhet användes för odling. Av sådan jord bör nämligen oftast kunna avvinnas större avkastning genom dess odling än genom dess disponerande för skogsbruk, allt under förutsättning att härvid för ändamålet toges i anspråk allenast sådan jord, som verkligen är fullt odlingsvärdig, vilket dock icke alltid i tillbörlig grad beaktats vid förr skeende kolonisation i Norrland. Att härvid i första hand torvmarkerna böra beaktas, synes ock ligga i öppen dag. Å andra sidan har den fortgående utvecklingen av det norrländska skogsbruket frambringat ett alltjämt ökat behov av arbetskraft, vilket icke synes kunna fyllas av nuvarande norrländska befolkning, vadan lämpliga åtgärder för tillgodoseendet av detta behov äro synnerligen påkallade.

Det extensiva skogsbruk, som allt intill senare åren allmänt varit rådande i Norrland, har krävt jämförelsevis ringa mängd arbetskrafter, vilka dessutom behövt tagas i anspråk i huvudsak allenast under viss kortare tid av året, vintern. En fast arbetarstam, förnämligast avsedd för fyllande av sådant skogsbruks behov, har icke varit erforderlig. Den jordbrukande befolkningen, vilken under vintermånaderna allenast i mindre grad kunnat ägna sig åt jordens skötsel, har i regeln varit fullt tillräcklig att utföra det säsongarbete, som påkallats av rådande förhållanden. En övergång till ett mera intensivt skogsbruk inom jämförelsevis stora delar av Norrland har emellertid under senare åren visat sig allt mera möjlig. Den förnämsta orsaken härtill har legat däri, att prisen å den allmänna virkesmarknaden alltjämt stigit, i följd varav uppstått ökad möjlighet att till pris, som fullt ut betäckt kostnaderna för virkets avverkning och framförande till avsättningsorterna, kunna avyttra även sådana virkessortiment, vilkas värde förut alls icke uppvägt förenämnda kostnader. Ökade kommunikationer och direkta åtgärder till transportleders förbättrande hava i dessa avseenden jämväl spelat en ej ringa roll. I och med att sålunda å viss skog förutsättningar för skogens intensiva skötsel inträtt, har därmed följt ett avsevärt ökat behov av arbetskraft såväl för skogsprodukternas tillvaratagande som ock för arbeten till befordrande av föryngring och återväxt samt till höjande av markens produktionsförmåga.

Då numera nämnda förutsättningar för bedrivande av ett intensivare skogsbruk å de norrländska statsskogarna — om än ej i deras helhet så dock i jämförelse mot förr i avsevärt ökad omfattning — inträtt, måste i statsmakternas intresse ligga att vidtaga sådana åtgärder, varigenom det större behovet av arbetskraft för samma skogars skötsel må kunna tillgodoses. Ökad insikt om ett rationellare bedrivande av det norrländska jordbruket torde ock i sin mån hava bidragit till att skogsbruket numera på många orter icke kan påräkna samma mängd arbete från den jordbrukande befolkningen som förr.

Med nu föreliggande förslag om upplåtande av dels mindre lägenheter med cirka 5 hektar odlingsjord dels större lägenheter med 15 hektar sådan jord har

kommittén tänkt sig, att innehavare av smärre lägenheter skulle kunna lämna direkt arbetskraft under större delen av året, även sommartid, under det att innehavare av större lägenheter, vilka till stor del bleve bundna med skötseln av jordbruket, komme att lämna arbete åt skogarna i huvudsak allenast vintertid vid verkets avverkning och transport. I fråga härom synes emellertid vara tvivelaktigt, huruvida det under sommaren erforderliga skogsarbetet verkligen skall kunna tillföras sådant avsevärt tillskott i arbetskraft, som kommittén synes hava tänkt sig; synnerligast torde detta tvivel vara berättigat i fråga om den första upplåtelseiden. Med de föreslagna bestämmelserna om att beträffande de mindre lägenheterna 3 hektar jord skall vara odlad före den första upplåtelseidens — 15 år — utgång, ävensom att under samma tid såväl visst byggnadsarbete skall utföras som beteshagar anordnas för mötande av den tid, då bete i skogen icke vidare får äga rum, torde i allmänhet under den för dessa arbeten lämpligaste årstiden — sommaren — icke från innehavare av dessa lägenheter vara att påräkna skogsarbete i större omfattning.

Lägenheter, innefattande en areal odlingsmark av cirka 5 hektar, bliva, därest denna vidd verkligen kommer att i huvudsak odlas, ungefär jämställda med de redan förut befintliga smärre hemman, som, synnerligast i lappmarkerna, flerstädes äro strödda som enklaver inom kronoskogarna eller ock angränsa samma skogar. Flertalet sådana hemman hava nämligen icke större odlad jordareal än fem, mången gång blott tre à fyra hektar. Då enligt kommitténs uttalande dessa hemmansinnehavares tid under sommaren väsentligen tages i anspråk för egna angelägenheter, torde i konsekvens härmed vara att emotse, det ej heller innehavare av nu föreslagna kolonat kunna komma att sommartid i större utsträckning ägna sig åt skogsarbete. Det av kommittén ifrågasatta premieringssystemet, varigenom utfört skogsarbete skulle belönas genom särskilda premier, torde möjligen i någon mån kunna locka till skogsarbete, men då premierna icke komma arbetaren till godo förrän i en obestämd framtid, då köp av lägenheten kan komma till stånd, torde arbetsprodukten icke i större grad påverkas härav, åtminstone icke i fråga om under sommaren utfört arbete. Ej ens kommittén synes hysa några större förhoppningar om att från innehavare av större lägenheter kan vara att emotse något skogsarbete av betydelse under den för jordbruksdriften lämpligaste årstiden.

Kommittén har framhållit, hurusom de nu å kronoskogarna inom synnerligast övre Norrland bosatta skogstorparna och odlingslägenhetsinnehavarna icke visat sig kunna presteras något nämnvärt och än mindre något kvalificerat arbete till statsskogarnas gagn, och har det huvudsakligaste skälet härtill ansetts vara innehavarnas svaga ekonomiska ställning, varjämte i övrigt antalet sådana torp och lägenheter vore så ringa, att den roll innehavarna därav kunde spela redan på den grund vore tämligen obetydlig. I anledning av vad sålunda anförts, anser sig styrelsen böra reservera sig mot den tanke, som synes ligga till grund för detta kommitténs uttalande, nämligen att, på grund av hittills vunnen erfarenhet om berörda upplåtelseform, densamma borde utdömas och ovillkorligen ersättas med något nytt. Styrelsen är av den uppfattning att, om åt nu ifrågavarande lägenhetsinnehavare ställdes i utsikt bekommande av en byggnads- och odlingshjälp, som uppginge till exempelvis 2 à 3 gånger så stort belopp, som för närvarande är för sådant ändamål bestämt, samt om staten dessutom i större utsträckning vidtog åtgärder dels för upptagande av de avlopps- och avledningsdiken, som vore nödvändiga för de till lägenheterna

anvisade torvmarkernas odling, dels för anordnande av nödiga utfartsvägar, dels ock för underlättande av anskaffning av sågat virke för byggnadernas uppförande, skulle till sökande av odlingslägenheter vara att påräkna såväl ett stort antal personer som ock sådana med goda förutsättningar att kunna finna sin bärgning. Gällande bestämmelser för nu ifrågavarande upplåtelser tillika med en allt annan än lämplig, under årens lopp framdriven allmän opinion har i övrigt i det närmaste helt utslutit möjligheten att vid antagande av sökande till lägenhet göra nämnvärt urval; till innehavare har sålunda i regeln måst antagas vilken obemedlad eller mindre bemedlad sökande som helst, även om ringa utsikt förefunnits för att denne skulle kunna gå i land med lägenhetens bebyggande och odling eller för att han i övrigt komme att bliva till något som helst gagn för skogens å kronoparken skötsel.

Styrelsen anser sålunda att — även om styrelsen, såsom nämnts, intet har att erinra emot att försöksvis en kolonisation efter de av kommittén föreslagna grundlinjerna kommer till stånd — ett fortsatt byggande på den väg, varå hittills inslagits, jämväl bör ske. Från såväl social synpunkt som ock med hänsyn till skogsbrukets utveckling torde vara huvudsaken, att ett jämförelsevis stort antal nya bosättningar komma till stånd och att nu ifrågavarande pionjärer på lämpligt och skäligt sätt av statsmakterna stödjas och förhjälpas att övervinna de värsta svårigheterna vid arbetets igångsättande samt att de i övrigt erhålla upplåtelseerna på sådana villkor, att de kunna finna såväl sin bärgning som ock trevnad i arbetet.

Det finnes enligt styrelsens mening ringa anledning tro, att den arbetskraft, som kan komma att tillföras skogsbruket genom nu av kommittén föreslagna upplåtelser med äganderätt, skall hava större förutsättning att bliva mera skolad eller mera permanent eller fast än sådan arbetskraft lämnad av innehavare av skogstorp eller odlingslägenheter, synnerligast om dessa senares oftast ekonomiska svårigheter på lämpligt sätt underlättas. För detta senare torde statsmakternas uppföringar dock icke behöva beräknas till ens närmelsevis de belopp, som för en kolonisation enligt nu ifrågasatta former äro erforderliga.

Trots de oftast betydande svårigheter, med vilka nuvarande skogstorpäre och innehavare av odlingslägenheter å kronoskogarna i de sex norra länen hava att kämpa, har dock ett ej ringa antal genom beundransvärd uthållighet och seg energi kunnat skaffa sig ett mången gång välordnat eget hem, över vilkets tillskapande innehavaren med rätta är stolt och vilket han älskar kalla sitt.

Kommittén har anfört bland annat: »Ett ur skogsvårdssynpunkt så ytterst viktigt arbete som gallring torde sålunda med skolad fast arbetskraft kunna utföras utan den kostsamma stämplingsåtgärd, som nu i allmänhet plägar föregå detta arbete.» Styrelsen får i anledning härav erinra, att nämnda arbete ytterst sällan torde kunna uppdragas åt skogsarbetare utan att de träd, som skola avverkas, därför märkts genom vederbörande arbetsförmans försorg. Även om någon skogsarbetare vore kompetent till arbetets utförande utan sådant föregående utmärkande, ligger det nämligen alltför mycket i arbetarens eget intresse, att gallringen företages på ett sätt, som mången gång är till obotlig skada för kvarvarande bestånd.

— — —.

Ehuru styrelsen, som nämnt, icke har något att erinra emot att försök med upplåtande av vissa lägenheter å kronoparkerna Rönnliden, Luspberget, Metseken och Djupsjö företagas på i huvudsak det av kommittén föreslagna sättet, finner

styrelsen sig dock böra göra några erinringar beträffande vissa detaljer av det framlagda förslaget.

Även med beaktande av att ett bebyggande av flera lägenheter i närheten av varandra i viss grad bör kunna nedbringa byggnadskostnaderna, finner sig styrelsen dock böra draga i tvivelsmål, huruvida det skall bliva möjligt att under nu rådande förhållanden kunna begränsa medelkostnaderna för uppförande av de byggnader, som av kommittén förordats — till de delar, som angivits böra bekostas av statsmedel — till de av kommittén beräknade belopp eller 3,900 kronor för manbyggnaden och 2,800 kronor för uthusbyggnaden.

Kommittén har rörande byggnaderna å de större lägenheterna med en odlingsmarksareal av cirka 15 hektar anfört bland annat, att manbyggnaden å dessa lägenheter syntes kunna i allt likställas med motsvarande byggnad å de smärre lägenheterna, under det att uthusbyggnaden däremot torde böra göras något, dock obetydligt större. I fråga härom får styrelsen framhålla, att ladugården givetvis måste göras rätt avsevärt större å förstnämnda kolonat än vad förslagsritningen utvisar. Då, såsom kommittén själv angivit vara det ändamålsenligaste, jordbruket här bör inriktas å ladugårdsskötsel, är en ladugård inrymmande 4 å 5 nötkreatur för ett jordbruk med 10 å 15 hektar odlad jord givetvis alldeles för liten; likaledes måste rum finnas för åtminstone 2 å 3 hästspiltor. För sådant jordbruk behöfelig uthusbyggnad i övrigt bör ej tilltagas allenast obetydligt, utan rätt avsevärt större än förslagsritningen, om nämligen, såsom kommittén synes göra, tro hyses till jordbrukets kraftiga drift och framtida utveckling härå. Även manbyggnaden å sådan lägenhet synes böra göras något större, då jordbruket därå icke torde kunna skötas utan anlitande av jämväl lejd arbetskraft.

Kommittén har föreslagit att, vare sig byggnaderna uppföras av kolonisten eller staten delvis åtager sig deras uppförande, en tid av tio år bör bestämmas, inom vilken de sist skola vara fullbordade, samt att kolonist, som helt bebygger sitt kolonat, därjämte bör förpliktas att inom tre år utföra byggnadsarbeten motsvarande dem, som staten verkställer å övriga kolonat. Styrelsen anser för sin del föreslagen tid av tre år vara väl kort. Utökning av ifrågavarande tid till fem år synes styrelsen skälig, och torde sådan förlängd tid komma att bidraga till såväl kostnadernas för kolonisten nedbringande som ock arbetenas i deras helhet mera planmässiga utförande. I samband härmed får styrelsen ock erinra, att i allmänhet torde erfordras antingen att bakugn anordnas i köket, varigenom murningskostnaderna bliva rätt avsevärt dyrare, eller ock att rätt snart särskild bagarstuga uppföres.

Det av kolonist, som själv ombesörjer byggnadernas uppförande, påfordrade byggnadsarbetets omfattning bör ock ses i samband med det odlingsarbete, som samtidigt därmed förutsättes skola verkställas. Innehavare av större kolonat skulle under de tre första upplåtelseåren, förutom byggnadsarbete i nyssnämnd omfattning, jämväl odla en hektar jord, och samma odlingsarbete skulle av innehavare av smärre lägenheter fullgöras inom fem år. Då vid odling av i huvudsak torvjord arbetet icke kan begränsas till allenast den vidd innehavaren är pliktig utföra inom viss tid, utan i regeln måste omfatta icke ringa dikningsarbete därutom, torde arbetet med den första vidden av en hektar böra skattas rätt mycket högre än samma arbete för odling av ytterligare en hektar. Till innehavare av smärre kolonat skulle

enligt förslaget ej utgå något odlingsbidrag av statsmedel, varemot visst sådant skulle komma innehavare av större kolonat till godo. Denne senare torde emellertid, såsom här förut erinrats, hava att fullgöra rätt avsevärt större byggnadsarbete än den före.

Med hänsyn tagen till vissa, kolonisterna tillkommande förmåner har kommittén beräknat storleken av den för lägenheterna årliga legan, som skulle utgå under tiden till dess köp eventuellt kan komma till stånd. Ehuru kommittén härvid sökt nedpressa legan till det med givna förutsättningar lägsta möjliga belopp och således icke tagit hänsyn vare sig till annan mark än den rena odlingsmarken eller i nämnvärd mån till de av statsmedel utgivna kostnaderna för denna marks torrläggning, ej heller låtit värdet av den av statsmedel utgivna odlingshjälpen åt innehavare av större lägenheter jämte vissa andra direkta statsutgifter hava inverkan på legans storlek, har kommittén dock icke kunnat föreslå lägre årlig lega än cirka 170 å 190 kronor. Visserligen har kommittén ansett skäligt, att kolonisten under de tre första upplåtelseåren helt befriades från skyldighet erlägga lega, men styrelsen anser sig dock i avseende på vad sålunda föreslagits böra framhålla såsom sin mening, att stadgad skyldighet för kolonist att årligen utgiva ifrågasatt avgäldsbelopp skall komma att i ett flertal fall avskräcka mången, som under andra förhållanden gärna skulle vilja anmäla sig som sökande till kolonat, eller ock torde, om kontrakt upprättas, vara att emotse, det sådant icke kommer att fullgöras.

Hittills vunnit erfarenhet rörande den norrländska arbetarens lynnesart har nämligen visat, att denne icke är rädd för att, i förhållande till sin ekonomiska ställning, med seg ihärdighet utgöra arbete på vad han anser kunna bliva honom ett framtida hem, även om han för utförande av sådant arbete har ringa bidrag. Han finner sig ofta nöjd med små bekvämligheter, blott han ej under arbetet sätter sig i sådan skuld, som han ovillkorligen måste återbetala antingen på en gång eller genom årliga avgälder. Även så små årliga avgäldsbelopp som 15 å 20 kronor, vilka ålegat innehavare av skogstorp att efter frihetsårens utgång utgiva, hava mången gång allenast med största svårighet kunnat indrivas. Styrelsen anser, att det vore större utsikt till framgångsrik kolonisation, om dels arbete genom statens försorg icke utfördes till hela den myckenhet, som föreslagits, dels ock byggnadsbidraget sattes lägre, varjämte kan ifrågasättas det lämpliga i att till kolonat anvisa så stort område, såväl odlingsmark som ock skogsmark, som nu föreslagits i fråga om de större kolonaten. Genom viss minskning i de kolonisten tillkommande förmånerna kunde den framtida årliga avgälden sättas lägre. Styrelsen vill i stället förorda, att den tid, varunder kolonist må vara befriad från erläggande av lega, bestämmes till fem år i stället för tre.

De av kommittén föreslagna betalningsvillkoren för köpeskillingen äro visserligen mycket gynnsamma för kolonisterna, men fullgörandet av den kolonisten åliggande betalningsskyldigheten torde dock icke förty komma att kännas rätt så tryckande. Även köpeskillingen skulle givetvis komma att sänkas, om förenämnda statsutgifter minskades.

Det föreslagna betalningssättet innebär att, oberoende av köpeskillingens storlek, betalningstiden för halva köpeskillingsbeloppet — amorteringsdelen — alltid är 26 år.

Under denna tid skall å sådan del erläggas en årlig annuitet av 6 procent. Under samma tid samt därjämte under ytterligare 5 år skall å köpeskillingens

andra hälft — den stående delen — betalas en årlig ränta av 3.6 procent, varefter denna del på en gång betalas med dess ursprungliga belopp.

Med utgångspunkt från de angivna lägsta och högsta köpeskillingarna för mindre och större kolonat framgå respektive kolonists betalningsskyldigheter av efterföljande tablå.

	Mindre kolonat med		Större kolonat med		Betalningstid
	lägsta köpe- skilling kronor	högsta köpe- skilling kronor	lägsta köpe- skilling kronor	högsta köpe- skilling kronor	
Köpeskillning för mark och skog	400: —	1,100: —	1,450: —	4,600: —	
Köpeskillning för byggnader	4,500: —	5,000: —	4,500: —	4,500: —	
Summa	4,900: —	6,100: —	5,950: —	9,100: —	
Hälften därav	2,450: —	3,050: —	2,975: —	4,550: —	(betalas på en gång om 31 år.
(6 + 3.6 =) 9.6 procent å förestående hälft	235: 20	292: 80	285: 60	436: 80	(betalas årligen under 26 år.
3.6 procent därå	88: 20	109: 80	107: 10	163: 80	(betalas årligen under det 27:e t. o. m. det 31:a året.

Rörande prissättning av den ståndsskog, som finnes å kolonatet vid tiden för dess försäljning till kolonisten, — — — får styrelsen erinra om den högst betydande prisskillnaden på skog å rot på ena eller andra ståndplatsen, exempelvis i nu förevarande fall å kolonat upplåtna intill järnvägen å Djupsjö kronopark eller å kolonat inom västra delarna av Metsekens kronopark, block IV. Rättvisan synes fordra, att olika pris bestämmas för skilda trakter, och anser styrelsen kommitténs motiv till ifrågasatt generellt pris icke vara avgörande. Då kolonist, som erhåller viss mängd ståndsskog å sitt kolonat, bekommer en bestämd fördel framför kolonist, som erhåller mindre mängd eller ingen sådan ståndsskog, torde enligt styrelsens mening ej vara obilligt, att den förre betalar den bekomna valutan efter å omgivande kronopark i övrigt vid tiden för försäljningen gällande pris för motsvarande slags skog. Priset torde emellertid lämpligen böra bestämmas till medelpriset under de tre närmast föregående åren, därvid dock skäligen reduktion torde böra göras, om prisen under dessa år varit abnorma.

I fråga om kolonat tillkommande bränslevirke från kronans mark bör föreskrivas, att sådant företrädesvis skall anvisas av lövskog, smärre gallringsvirke, mindre värdefull torrskog samt avverkningsavfall.

I punkt 20 av kommitténs sammanfattade hemställan har föreslagits, i vilken omfattning avverkning av skog å lägenhet tilldelad skogsmark skulle få äga rum under tiden före lägenhetens upplåtande med äganderätt. I fråga härom får styrelsen erinra att, förutom att den ifrågasatta dimensionsavverkningen med borttagande av alla träd, som hava en brösthöjdsdiameter av 30 cm. eller mera, är mindre tilltalande och i vissa fall kan medföra fara för kvarvarande skog, ett eventuellt uttagande av jämväl de mindre träd, som enligt skogsförvaltningens bedömande kunna

avverkas utan fara för den återstående skogens bestånd, icke synes stå i överensstämmelse med det ändamål, för vilket skogsmarken avsatts, enär nämligen efter sådan avverkning nämnvärt gagnvirke i de flesta fall icke lär vara att påräkna från områdena i fråga under en avsevärt lång tid framåt. Styrelsen får i detta sammanhang emellertid erinra, att ett årligt virkesbehov av gagnvirke till en av kommittén ansedd skälig mängd av 10 kubikmeter icke för nu ifrågavarande lägenheter torde vara erforderligt.

Styrelsen får beträffande det föreslagna antalet upplåtelser å skilda kronoparker framhålla det till synes mindre motiverade anläggandet av så många större kolonat som ifrågasatts. Sålunda har på kronoparken Luspberget föreslagits anläggande av 4 större men intet mindre kolonat. Då någon arbetskraft för skogsbruket annat än vintertid i allmänhet icke kan påräknas från innehavare av större kolonat men rätt betydande skogsarbeten sommartid måste, i mån som arbetskraft därtill kan erhållas, utföras å nämnda kronopark, synes vara lämpligare, att försökskolonisationen härå verkställes med allenast 2 större kolonat, under det att de två övriga sådana uppdelas i sex mindre kolonat. Några vägande skäl till anläggande å kronoparkerna Metseken och Djupsjö av respektive 19 och 18 större kolonat, kan styrelsen ej heller finna vara anförda. Det synes styrelsen ej vara nödvändigt, att i huvudsak all mark, som är lämplig för odling inom en viss kronopark, på en gång upplåtes till kolonat, när så icke betingas av särskilda förhållanden, och allra minst torde detta vara lämpligt, då frågan, såsom nu är fallet, gäller en försökskolonisation. Det bör ock i detta sammanhang erinras om det mindre ändamålsenliga i att beträffande Djupsjö kronopark flera lägenheter, i allmänhet av den större typen, förlagts tätt intill järnvägslinjen: på ett ställe till en längd av ej mindre än omkring 2,500 meter på samma sida om linjen. Härigenom kan hinder uppstå för skogsförvaltningen att vid järnvägslinjen erhålla lämpliga upplagsplatser för virke från angränsande delar av kronoparken. Skola dessa lägenheter upplåtas, bör nödvändigtvis tillses, att lämpliga områden undantagas såsom upplagsplatser för kronans räkning.

De å kronoparken Metseken föreslagna kolonaten nr XIV, XV, XVI, XVII och XVIII samt XXV, XXVI och XXXI intaga mark, som vid eventuell flottledsreglering av Järvträskbäcken och Nyträskbäcken komma att därav i hög grad beröras, i följd varav, om dessa lägenheter komma att upplåtas, förbehåll bör göras så att kronans intressen härvid icke tillbakasättas.

Styrelsen anser sig emellertid böra ifrågasätta, huruvida icke för det närvarande kolonatens maximiantal lämpligen bör bestämmas till 35 av den större och 65 av den mindre typen eller tillsammans 100 stycken, i stället för det föreslagna antalet 47 av den större och 59 av den mindre typen, eller tillsammans 110 stycken.

Bestämmelse synes i upplåtelsekontrakten böra intagas därom, att det skall tillhöra kolonisterna att tillsammans med kronan i skälig omfattning ansvara för underhållet av de vägar, som genom statsmedel anläggas å kronoparken i huvudsak såsom utfartsvägar åt kolonaten.

Kommittén har icke berört frågan om kolonisternas rätt till jakt å de till dem upplåtna kolonaten. Styrelsen får härom föreslå att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad gäller beträffande jakt å skogstorp och odlingslägenheter i de sex norra länen, det måtte förordnas, att det skall vara förbjudet att utan Eders

Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd fånga eller döda älg å nu ifrågavarande lägenheter, jämväl sedan de i övrigt med full äganderätt upplåtits.

Styrelsen har intet att erinra emot att nu ifrågasätta kolonisationsförsök å kronoparkerna Rönnliden. Luspberget, Metseken och Djupsjö påbörjas redan under innevarande år.»

*Departements-
chefen.*

Frågan om ett mera målmedvetet och energiskt arbete för främjande av ökad bosättning inom därtill ägnade delar av Norrland har länge varit föremål för såväl statsmakternas uppmärksamhet som allmänhetens livliga intresse. Den stora vikten av att lägga under odling nya områden av därtill ägnad jord ligger i öppen dag. Härtill kommer, om än i andra rummet, den av kommittén starkt hävdade betydelsen av väl kvalificerad arbetskraft för skogsbrukets behov.

Det förslag, som nu föreligger, har föregåtts av en utredning, som i första hand haft till syfte att undersöka tillgången på odlingsbar mark i de norrländska, ofta långt inne i landet belägna kronoparkerna. Utredningen har nu framskridit så långt, att kommittén ansett sig kunna tillstyrka, att åtgärder vidtagas för en begynnande kolonisation efter delvis nya grundlinjer. Visserligen är det för närvarande blott fråga om ett försök i mindre omfattning, men jag anser det vara av vikt, att detta försök utan dröjsmål göres. Med ledning av den erfarenhet, som därigenom vinnes, kan man sedan gå vidare och det är att hoppas, att därur kan så småningom växa fram ett ganska vittomfattande kolonisationsarbete.

Domänstyrelsen har gjort gällande, att skogsarbete ej skulle kunna påräknas i särdeles stor omfattning från kolonisternas sida. Jag tror dock i likhet med kommittén, att man kan från kolonisterna förvänta ett icke oväsentligt tillskott i arbetskraft för skogsbrukets behov. Det är naturligt, att detta tillskott blir mindre under den första tiden, då odlings- och byggnadsarbetena huvudsakligen pågå, men även då torde kolonisten för att skaffa sig kontant arbetsförtjänst komma att verkställa skogsarbete. Efter några års förlopp, då man behöver räkna blott med den normala årliga skötseln av kolonatet, bör denna ingalunda kunna taga kolonistens tid i så hög grad i anspråk, att han icke, även sommartid, bör kunna arbeta i skogen. Det bör härvid bemärkas, att under det till hemmanen i lappmarken i regel höra naturliga ängar, ofta av betydande areal, som draga avsevärt arbete, en dylik anordning icke skulle förekomma beträffande kolonaten. Då det givetvis bör antagas, att staten betalar sina skogsarbetare en avlöning, som är fullt lika hög som andra skogsarbetares i trakten, och dessutom innehavare av vissa

kolonat skulle tillerkännas premier, synes mig all anledning föreligga till antagandet, att kolonisterna i viss mån kunna påräknas för skogsarbete åt staten.

Vad kommittén anført i fråga om valet av upplåtelseform synes mig på ett övertygande sätt visa, att några avgörande betänkligheter ej kunna anföras mot förslaget, att, innan slutlig ståndpunkt av statsmakterna intagits beträffande frågan om upplåtelsens form och i avvaktan på den härutinnan alltjämt försiggående utredningen, vid denna försökskolonisation upplåta lägenheterna med arrenderätt, som efter viss tid och under vissa förutsättningar kan övergå till äganderätt. Givetvis föregripes ej härigenom valet av upplåtelseform vid en kommande allmän kolonisation.

Vad angår planen för den ifrågasatta koloniseringen och de huvudprinciper, på vilka kommittén grundat sitt förslag, finner jag mig kunna i allt väsentligt biträda kommitténs åsikter. Såsom kommittén framhållit, är det emellertid mycket möjligt, att modifikationer komma att under verksamhetens fortgång visa sig behövlige eller önskvärda, och det synes därför lämpligast, att icke åt reglerna gives en absolut för alla fall bindande giltighet utan att det må tillkomma Kungl. Maj:t att efter behov vidtaga jämkningar. Naturligt är, att gent emot den enskilde kolonisten de villkor, under vilka kolonat upplåtits åt honom, måste vara för staten bindande, men det bör finnas möjlighet för Kungl. Maj:t att i mån av behov utan riksdagens hörande vidtaga sådana jämkningar i upplåtelsevillkoren för nya kolonat, som icke strida mot huvudprinciperna.

Mot förslaget att kolonisationsförsöket först skall avse de angivna områdena å Rönnlidens, Luspbergets, Metsekens och Djupsjö kronoparker har jag ej något att erinra.

Systemet med kolonat av två olika storlekskategorier i ungefärlig överensstämmelse med kommitténs förslag synes mig böra godkännas, även om tillämpningen av detsamma i varje särskilt fall måste bli beroende på omständigheterna. Vad de nu till upplåtande föreslagna kronoparksområdena beträffar, torde deras fördelning i lägenheter böra, särskilt med hänsyn till vad domänstyrelsen därom anført, underkastas närmare prövning. De föreslagna maximiantalen lägenheter av vardera slaget torde därför ej böra anses såsom definitiva.

En princip, från vilken endast i undantagsfall avvikelser torde böra ske, är den, att kolonaten böra anordnas i grupper om minst tre, där de ej förläggas intill redan befintliga gårdar. Såväl kolonisternas egen trevnad och fördelen för dem att kunna vara varandra inbördes till stöd och hjälp

som ock statens intresse att begränsa kostnaderna för väganläggningar, avdikningar, materialiers framforslande m. m. betinga detta.

Kommittén har i sin hemställan under E föreslagit vissa bestämmelser att lända till efterrättelse vid kolonatens utläggande och upplåtande. Dessa bestämmelser synas mig i stort sett väl avvägda och ägnade att skapa förutsättningar för en bosättning däruppe, som kan bli av bestående värde. Endast i följande hänseenden finner jag, särskilt med hänsyn till vad domänstyrelsen anfört, anledning att göra några uttalanden.

Med anledning av domänstyrelsens erinran, att de större kolonaten krävde större hus, har jag från kommittén inhämtat, att det antagits, att byggnadsbehovet under de första åren skulle ställa sig alldeles lika för bägge slagen av lägenheter. I mån som odlingen fortskrider borde vid de större kolonaten inredningen i uthusbyggnaden undergå en enkel ändring samt en tillbyggnad göras. Ritningarna vore särskilt avpassade för dylik utvidgning. Manbyggnaden syntes ej behöva göras större å de större kolonaten, enär även dessa vore beräknade att skötas utan lejd arbetskraft.

I betraktande av det byggnadsbidrag intill 4,500 kronor, som medgives kolonist, som själv bebygger sitt kolonat, samt då avsikten är att genom särskilda anordningar underlätta anskaffandet av byggnadsmaterialier, anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att, såsom domänstyrelsen ifrågasatt, förorda en utsträckning av den i punkten 12) angivna byggnadstiden av tre år. Ur flera synpunkter är det, såsom kommittén framhållit, önskligt, att byggnaderna bli färdiga inom ej alltför lång tid.

Då tillämpandet av de i punkten 20) angivna bestämmelser om borttagande av träd med minst 30 centimeters diameter vid brösthöjd samt av mindre träd, som kunna avverkas utan fara för den återstående skogens bestånd, är lagt i skogsförvaltningens hand, torde vad domänstyrelsen härom anfört icke nödvändiggöra ändring i kommitténs förslag härutinnan.

Domänstyrelsen har framhållit, att den årliga legan för kolonat blir ganska hög. Detta må visserligen medgivas, men är huvudsakligen beroende av att byggnadskostnaden nu måste beräknas särskilt högt. De beräkningsgrunder, efter vilka legan skall utgå, synas i och för sig väl avvägda och så gynnsamma för kolonisten, som gärna är möjligt. I varje fall kan jag icke ansluta mig till domänstyrelsens uppfattning att de förmåner, staten erbjuder kolonisten, böra minskas, för att legan må kunna nedsättas. Det synes mig nämligen viktigt, att dessa kolo-

nister beredas så drägliga levnadsförhållanden, som omständigheterna medgiva. Eljest torde det vara fara för att hela organisationen får över sig ett drag av fattigdom och knapp nödhjälp, som kan förrycka rörelsens hela karaktär och misskreditera den i allmänhetens ögon.

Däremot vill jag biträda domänstyrelsens förslag, att i punkten 26) de frihetsår, under vilka lega icke må utgå, utsträckas från tre till fem år. Härigenom bör kolonistens intresse för och möjlighet att påskynda byggnads- och odlingsarbetena främjas. Under den tid dessa arbeten pågå som bäst och innan kolonatets jord kunnat börja lämna mer avsevärd avkastning, möta säkerligen vissa svårigheter för en kolonist att fullgöra kontanta betalningar.

De i punkten 27) d) föreslagna grunderna för bestämmandet av betalningen för gagnvirkesduglig ståndskog vid köp av lägenhet hava av domänstyrelsen gjorts till föremål för kritik, varvid styrelsen hänvisat till att ståndskogen å olika orter kan hava mycket olika värde. Denna fråga är ganska svårlöst. I betraktande av de skäl, kommittén anfört för sitt förslag, som synes ur kolonistens synpunkt avgjort vara att föredraga framför domänstyrelsens, och då de belopp, det nu rör sig om, icke torde vara särdeles stora, ansluter jag mig till kommitténs mening.

Vad beträffar domänstyrelsens uttalanden om beskaffenheten av det bränsle, kolonisten enligt punkten 18) må äga erhålla från kronans mark, om vägunderhållsskyldigheten samt om jakträtt m. m. har jag inhämtat, att dessa frågor blivit av kommittén beaktade i de förslag till kontraktsformulär, som kommittén uppgjort.

I likhet med kommittén anser jag ledningen av kolonisationsförsöken nu böra uppdragas åt en särskild nämnd. Jag vill betona, att framgången av kolonisationsverksamheten i hög grad är beroende av att en målmedveten och energisk ledning har tillfälle ägna nödig tid och omtanke åt densamma.

Beträffande de anslagsbelopp, kommittén ansett behövlige för det nu ifrågasatta kolonisationsförsökets bedrivande under innevarande och nästa år, har jag ej något att erinra; och äro de respektive beloppen beräknade i årets statsverksproposition och förslaget till tilläggsstat för innevarande år. Jag vill emellertid framhålla, att, därest till följd av eventuella undersökningar under instundande sommar nya kolonisationsförslag komma att framläggas för 1919 års riksdag, till deras utförande ytterligare anslag kommer att krävas.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att upplåtelser av kolonat å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län må ske i huvudsaklig överensstämmelse med norrländska kolonisationskommitténs förslag med av mig nu tillstyrkta jämkningar;

dels ock för anordnande av dessa kolonat anvisa såsom förslagsanslag

ej mindre å tilläggsstat för innevarande år	kronor 150,000
än även å extra stat för år 1919	» 225,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet skulle, med den lydelse bil. ... till detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.